

**GRÓF KÁROLYI SÁNDOR
RÓMAI KATOLIKUS
ELEMI LEÁNYISKOLA
TÖRTÉNETE**

1927 – 1948

„1927. december 11-én Isten szent kegyelmével telve apostoli buzgósággal foglalták el kedves nővéreink Csongrád Piroskavárosban oly nagy áldozatok árán felépített új otthonukat. Valóságos virágerdő volt a kápolna, ahol üdvözlő beszédek hangzottak el. Végre az est óráiban elcsendesült az utolsó akkord is, és a zárda falai között a szerzetesi szilencium uralkodhatott.”

Forrásanyag: Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek Magyar Tartománya

Előszó

A világ történetében 80 esztendő nem nagy idő... Talán egy város életében sem, mely évszázadokra tekinthet vissza. De ez a parányi szelet, nyolc évtized, sokak életében a boldogságot, a bölcsességben való gazdagodást, az Életet jelenti. Városunk és egyházközségünk életében azonban mégis meghatározó volt ez az időszak. 1927-ben a város világi és egyházi elöljáróinak szándéka volt, hogy az utókor számára ne csak a tudást, hanem az emberséget és a vallásosságot is átadják. Ezért hívták meg Csongrádra az Isteni Megváltó Leányainak rendjét, a Nővéreket. Sajnos nem sokáig munkálkodhattak itt, hiszen a történelem vihara, rendjüket is megtépázta. Emlékük azonban nem múlt el. A Piroskavárosi Általános Iskola falai, az egykor ott tanulók ragaszkodása hirdeti áldott munkájukat!

Külön köszönetet mondok mindazoknak, akik a kiadvány összeállításához a forrásanyagok biztosításával és munkájukkal hozzájárultak:

- az Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek Magyar Tartománya Levéltárának, akik a régi feljegyzéseket közreadták;
- a Piroskavárosi Általános Iskola irattárának, valamint azoknak, akik egyéb módon gazdagították kiadványunkat;
- elismerés és köszönet illeti Gyóni Sándornét, aki hozzájárult, hogy felhasználhassuk a zárdaiskoláról írt szakdolgozatát.

Az archív szövegek iránti tisztelet indított minket arra, hogy azokat az eredeti formában adjuk közre.

Szeretettel ajánlom e kiadványt egyházközségünk híveinek, továbbá az iskola egykori növendékeinek és Csongrád város valamennyi lakosának, azzal a reménnyel és szándékkal, hogy az itt olvasottak a múlt iránti tiszteletünket növelik, és felébreszti bennünk azt a hitet, melyet a Kedves Nővérek tanítói és apostoli munkájukkal, még ha rövid idő alatt is, lelkünkben elültettek és ápolgattak.

Csongrád, 2007. november 25-én, Krisztus Király ünnepén.

Janes Zoltán plébános

Az Isteni Megváltó Leányai csongrádi fiókházának krónikája
Forrásanyag: Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek Magyar Tartománya

Csongrád 1923 óta véglegesen rendezett tanácsú város, Magyarország közepén, a Tisza jobbpartján fekszik. Ősrégi római katolikus város. Szent Gellért püspök apostoli ténykedése kiterjedt Csongrád népére is. Lakosainak száma 26.800, közülük 26.200 római katolikus. Nyelvre nézve színmagyar, földjét és hazáját szerető, értelmes, tisztességtudó és békeszerető nép. Szívós kitartó életereje felvette a küzdelmet mindig az ellenséggel. A tatárjárás teljesen elpusztította a várost. IV. Béla király benépesítette, de a török uralom után ismét gyér lakossága maradt. 1711-ben II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának vetett véget a szatmári béke, s Csongrád ekkor nagykiterjedésű területeivel a Károlyiak birtokába jutott. Az egyik Károlyi gróf az ország északi megyéiből telepítette ide a lakosságot. Az így megszorodott lakosság a belvárosban építette az első templomot. Mivel ez a gyorsan terjeszkedő lakosságnak szűknek bizonyult 1762-ben a külvárosban megkezdte a második templom építését. Ezt a templomot 1769-ben Nagyboldogasszony tiszteletére felszentelték. 1876., 1879., 1881. és 1888-as években halálra szánt bátorsággal küzdött a nép a Tisza bős árja ellen. 1876. márc. 26-án nemcsak a város határát, hanem a város belterületének egyharmadát is hullámsírba temette az áradat. A régi Serningrád a hajdani hatalmas, erős vár, melytől Csongrád nevét nyerte, a szilaj, rakoncátlan Tisza medrébe lett eltemetve. A szorgalmas nép az árvíz után gátakat emelt és ismét hozzálátott a város fejlesztéséhez. Most már a gyönyörű erdőkkel és gyümölcsösökkel szegélyezett Tisza part északi irányában indult meg a település. 1920-ban egy Pirooska nevezetű csongrádi lakos földjeit vette át a város és erre telepítette le a többnyire földmunkával foglalkozó lakosságot, a kubikusokat. Pirooskaváros innen nyerte nevét. Míg Csongrád bel- és külvárosában nagy mértékben föllángolt a hitélet és a különböző iskolatípusokban: gimnázium, polgári, téli gazdasági stb. iskolákban fejlesztették a kultúrát, addig a központtól 3 km. távolságra eső Pirooskavárosban mindez csak szunnyadott.

- 1927 -

Néhai gr. Károlyi Sándor végrendeletében 150.000 korona névértékű Hangya-kötvényt és egy nagy sörházat adományozott, azzal a kikötéssel, hogy abból egy leánynevelő intézetet létesítsenek, az „Isteni Megváltó Leányai” szerzetesnők vezetésével. A hagyományozó gróf úr halála után az egész ügy hosszú éveken keresztül csak terv maradt és a pénz elértéktelenedett, a sörházat pedig összeomlás fenyegette annyira, hogy erre építeni már nem lehetett, csak a téglákat tudták felhasználni a később megépített piroskavárosi iskolaépületben.

Nagys. és Főtisztelendő Szedlacsek István apátúr csongrádi esp. plébános vette kezébe az ügyet nagy buzgósággal és rátermettséggel. Boldogult gr. Klebelsberg Kunó kegyelmes úr, akkori Kultusz miniszter abban az időben szorgalmazta a tanyai iskolák megépítését, így a piroskavárosi elemi leányiskola is, minthogy a város külterületére szánták, részben tanyai iskolának számított. Ennek révén kapták meg a felépítéshez szükséges segílyt. Az iskolaépítéshez hozzájárult a gr. Károlyi Család, amennyiben a tervet ők készítették el. (Ami abban az időben kb. 2.000 P. került). Az iskola homlokzatát az alapító, gr. Károlyi Sándor neve díszíti és az iskolát is róla nevezték el. Nagy áldozatok árán és nagys. Szedlacsek István apátúr buzgósága folytán az iskola 1927-ben elkészült.

1927 dec. 11.-én Isten szent kegyelmével telve apostoli buzgósággal foglalták el kedves nővéreink Csongrád Piroskavárosában oly nagy áldozatok árán felépített új otthonukat. A szívélyes fogadtatás, melyben a kedves nővéreket részesítették szinte páratlan volt. Az egész város talpon volt. A vasútnál a főtisztelendő Papság, a város Polgármestere, képviselője és a város előkelőségei fogadták a kedves nővéreket, a beláthatatlan nagy néptömeg pedig tolongva várta az érkezőket. A város Polgármestere és képviselője magas szárnyalású üdvözlőbeszédben kifejezte nagyfokú örömét a kedves nővérek érkezése fölött. Feldíszített kocsik vitték kedves nővéreinket a zsúfolásig megtelt Nagyboldogasszony templomba.

Feldíszított bicikli kordonok között mentek a kocsik és mindenféle nagy néptömeg hullámozott. A nagytemplom előtt ismét üdvözlő szavak hangzottak el. A templomban csak egyesével lehetett előre jutni. A gimnázium gyönyörű üdvözlő éneke csak emelte az impozáns fogadtatást. Majd az Apátúr magas szárnyalású beszédében méltatta a kedves nővérek áldozatos, önfeláldozó életüket és kérte, hogy új állomáshelyükön - bár sok nehézség közepette - vigyék törhetetlenül előre a hit zászlaját. A nagytemplomból hófehér úton érkeztek kedves nővéreink új otthonukba. Beláthatatlan néptömeg várt rájuk. Első utuk a kápolnába vezetett. Valóságos virágerdő volt a kápolna szinte elfeledte az ember, hogy kint fagyos téli szellő suhog a fákon, bent pazarul díszített krizantimok pompáztak. A kápolnában nagys. Apátúr, Polgármester úr, és kir. Főtanfelügyelő úr üdvözlő beszédei hangoztak el. Végre az est óráiban elcsendesült az utolsó akkord is és a zárda falai között a szerzetesi szilencium uralkodott.

Az intézet első főnöknője Mária Reginálda nővér lett. Az alapító nővérek soraiban találjuk Mária Apolónia nővért és Mária Petrósa nővért. Nagy szorgalommal hozzá is láttak a kis piroskavárosi gyerekek nemzetmentő munkájához. Kezdetben nagyon nehezen ment. Csak a kedves nővérek találékony szeretete rakta alappilléreit a lelkek útján, melyen most már biztosan haladhat a nevelői munka.

Az alakuló évben három osztály nyílt meg, a negyedik tanteremben kápolnát rendeztek be, melyben a hívek is nagy számban jártak. Áldozatos munkájuknak gyümölcseit a későbbi években élvezték a jövő utódok. Teljesülni látták az Úr szavait: „Az aratás sok, a munkás kevés”. A következő évben már serényen folyt a munka az iskolában. Megalakult a háztartási iskola is, mely a mai kornak a legfontosabb munkakörébe vezeti be a honleányait. Célja volt, hogy a középiskolát elvégzett leányifjúságot a varrás, kézimunka minden ágába bevezesse. Ezt nagy hozzáértéssel Mária Gloriósa nővér látta el. A főzést és a kertészetet Mária Erasma nővér vezette, nagy gyakorlattal. Megalakult az elemi iskolában a Szívgárda is. Karácsonykor kedves színdarab keretében kapták meg növendékeink az ajándék ruhát és cipőt. Majd Anyák napján szintén meglehangú ünneplésben volt részük a kedves szülőknek.

Június közepén voltak az évváró vizsgák, melyet méltóságos Farkas Béla főispán, Csemegi Károly polgármester és a helybeli iskolák igazgatói magas megjelenésükkel kitüntették. A vizsgákon a szülők nagy számban vettek részt. A megjelent előkelőségek és szülők a legnagyobb elismeréssel adóztak az itt működő kedves nővéreknek. Említésre méltó volt az ipariskola gyönyörű kézimunka kiállítása, melyet nagy számban látogattak. Művészi elrendezése nagy tetszést aratott.

1929 - 1930

Jó Tisztelendő Anyánk 1929-ben elhelyezte Mária Glóriósa nővért és helyette Mária Teréziana nővért bízta meg az ipariskola teendőinek elvégzésével. Ebben az évben már anyagiak miatt szünetelt a főzőtanfolyam. Ugyanebben az évben helyezte Csongrádra Jó Tisztelendő Anyánk Mária Stylides nővért és ideiglenesen Mária Digna nővért. Örömmel jöttek az ismert missiók telepre, hogy minél több lelket nyerjenek meg Krisztus országának. Az év elején volt ünnepélyes gárdaavatás. Ez az év élményekben nagyon gazdag volt. Karácsonykor díszes karácsonyfa-ünnepélyt rendeztünk, majd alkalmi meglehangú előadások, impozáns Anyák napja és tornaünnepély az érdeklődőket mindinkább a zárda fehér falai közé vonzották.

Évvégére megépült a szomszédságban lévő templom. A zárda aprajánagyja készült a felszentelésre, mely 1930. június első vasárnapján nagy ünnepélyességgel folyt le. Nagyméltóságú Hanauer István váci püspök végezte a szentelést fényes papi segédlettel. A felszentelésen megjelent gr. Klebelsberg kultuszminiszter úr is, továbbá a vármegye és város előkelőségei valamint igen nagyszámú közönség.

Következő vasárnap volt tanítványaink elsőáldozása az új templomban. Felemelő ünnepe volt. Majd a sikeres évváró vizsgák fejezték be a megkezdett évet. Hófehér templom falai közt élő Úr Jézus az óta is vonzza ellenállhatatlan erővel a szíveket. Az év végét ünnepélyes Te Deum fejezte be.

1930 – 1931

Jó Tisztelendő Anyánk 1930 augusztusában elhelyezte Mária Reginálda főnöknőt. Szomorú szívvel mondott Isten hozzádot, ahol oly sokat dolgozott a lelkekért. Az alapítás nehézségeit hősiiesen áthidalta és rövid három év alatt már kedvesebbé, vonzóbbá tette a csongrádi házat. Jó Tisztelendő Anyánk 1930-ban Mária Apolónia nővért nevezte ki az intézet főnöknőjévé. Ismerte a missziós telep nehézségeit, hisz az alapítás éveiben tevékeny részt vett és áldozatos lélekkel fogott hozzá új hivatala gyakorlásához. Új tagok is érkeztek. Mária Irenella nővér, Mária Consilia nővér személyében. A konyhát Mária Heriberta nővér látta el. Az új tagok is példás buzgalommal csatlakoztak a régi tagokhoz, és egymást támogatva segítették előre vinni a magyar tanügy fáklyáját, mely már hatalmasan lobogott. Októberben tartottuk az ünnepélyes gárdafelvételt, amelyen a gárda buzgó énekkara énekelt. Délután felejthetetlen kedves színdarab volt, gazdag, változatos műsorral. Sok szegény kis lánynak felcsillant a szeme a szép új ruha és cipő láttára. Karácsonyi akciók bőkezű pártfogója a helyi Apátúr, Szedlacsek István. A külső jötevek száma

is évről-évre több. Hazafias érzés ápolását egyengették hazafias, iskolai ünnepélyeink. Felejthetetlen kedves nap mindig a kis elsőáldozók ünnepe. A szt. mise alatt a Gárda énekkara énekelt. Az ünnepi beszédet a kis elsőáldozókhoz főtiszt. Apátúr tartotta. Utána szeretet-reggeli volt a jótévők nemes adakozásából. Májusban impozáns Anyák napját rendeztünk, melyen a boldog szülők százai jelentek meg. Tornaünnepélyünk minden évben kedves élmény volt. Zsúfolásig megtelt az intézet udvara és szebbnél szebb szabad, ritmikus, magyaros, táncok és tornaszámok tették felejthetlenné az ünnepi délutánt. Az évváró vizsgákon Apátúr elnökölt. Hálátelt szívvel fejeztük be az esztendőt, és az Úr zsámolyánál róttuk le hálánkat az egész évben kapott bőséges kegyelmekért.

1932 – 1933

Kiegyensúlyozott lélekkel, kipihent szellemmel, kezdtük meg az új iskolaévet. Az ünnepélyes Veni Sancte alkalmával kértük a Szentlélek Úr Isten bőséges kegyelmét, ajándékát a megkezdett iskolaévre.

Ez évben szeretett jó Tisztelendő Anyánk meglátogatta kicsi fiókházunkat. Leírhatatlan volt kedves nővéreink öröme, hisz jó Tisztelendő Anyánk minden szava egy másvilági légkörbe vonja az embert. Buzdító szavai, csak fokozottabb munkakedvet önt leányaiba. A legnagyobb meglepéssel nézte végig intézetünket. Csak az volt a baj, hogy rövid két napig élvezhettük derűs, Istent sugárzó lelkét és anyai jóságát. A Jóisten vezérelje minden lépését.

Hála a Jóistennek, zavartalanul folyt a megkezdett munka. Négy teremben már I.-IV. o.-ig vezetik nővéreink a kis növendékeket, nagy buzgalommal. Az ünnepélyeket az idén is megtartottuk a szokásos ünnepi keretek között. A fényes karácsonyfa-ünnepélyünket nagys. Dr. Pirocska János polgármester úr magas megjelenésével kitüntette. A legnagyobb elismerését fejezte ki úgy az előadás, valamint a szereplők egyes alakításáért. Az évváró vizsgákon Dr. Szőke Jenő városi főjegyző is megjelent. A legnagyobb meglepését fejezte ki intézetünk ragyogó tisztasága és a jól sikerült vizsgálat fölött.

A megrendezett szép kézimunka-kiállítások mindinkább szélesebb körben lesznek nyilvánossá, évről évre több az érdeklődő. Az évet ünnepélyes Te Deum fejezte be.

1933 – 1934

Ünnepélyes Veni Sancte nyitotta meg az évet. Kértük buzgón a Jóisten áldását az új iskolaév küszöbén. Változások a kedves nővérek sorában nem voltak. Megtartottuk az ünnepélyes Gárdafelvételt. Gárdistáink száma évről évre több. 260-at számol a gárda. Szívgardánk virágzó. Örömmel jönnek a pajtik a kéthetenként megrendezett gyűlésekre, közben díszgyűlést is tartottunk. Az első pénteket teljes számban megtartják és kisebb apostolkodást is sokat végeznek, melyről a gyűlés keretében számolnak be a gárdavezető kedves nővérnek. Így mindinkább bővül az apostoli munkatér és a szülőket is sikerül már nagyobb számban megnyerni a jó ügynek.

A Szív újságot is mindig nagyobb - nagyobb számban viszik. A gárdafelvétel délutánján kedves, vidám órákat szereztünk a kedves szülőknél. Jól sikerült előadást az Apátúr közvetlen beszéde zárta le. Méltatta a Szív gárda érdemeit.

Karácsonyfa-ünnepélyünk Dec. 21.-én volt a megszokott, fényes keretek között. Zsúfolásig megtelt a terem. Az előadás fénypontja a „Szív király karácsonya” című három felvonásos szép színmű volt. Majd kisebb tréfás számok csaltak örömkönnyet a hallgatóság szeméből. Közvetlen az előadás megkezdése előtt osztottuk ki az új ruhácskákat és cipőket. Volt nagy öröm.

Az év tavaszán látogatta meg intézetünket nagys. Kiss Károly szegedi kir. főtanfelügyelő, kormánytanácsos úr. Minden osztályban hospitált. A legmesszebbmenő elismeréssel adózott, mind a tanítás, mind a nevelésben elért eredményekért, melyet minden osztályban tapasztalt. Növendékeink szép dolgozatait, rajzait, kézimunkáit, az intézet ragyogó tisztaságát, ízléses berendezését külön kiemelte. Nagyságos Tanfelügyelő úr anyagilag is támogatta. Megküldte a IV. V. VI. osztályok számára a történelmi képek egész sorozatát és még néhány kiváló szemléltető képet.

A Jóisten áldása kísérje minden lépését, hogy továbbra is oly kiváló sikerrel vigye előbbre a magyar Alföldünk tanügyi fáklyáját, mint eddig.

Az évzáró tornaünnepélyen kis növendékeink már egyenruhában tornáztak. Gyönyörű volt minden egyes osztály mutatványa. I.-II. osztály mókás gyakorlatai, III. osztály zászlógyakorlata, a IV. osztály gyönyörűen megrendezett karika gyakorlata. V.-VI. osztály kedves esernyőtáncá szintén sok tapsot kapott.

Felejthetetlen minden évben az V.-VI. osztályos növendékeink búcsúzása az intézettől. Fájó szívvel, könnyes arccal hagyják el kedves intézetünket, hisz annyi boldog órát töltöttek falai között. A kimaradt növendékek számára szervezték kedves nővéreink a Jézus Szíve Társulatot, mely hála Istennek szépen halad a lélekmentés útján. Ünnepélyes Te Deum fejezte be az esztendőt. Felejthetetlen élmény volt kicsiny tanítványainknak Szegeden jól megrendezett kirándulásunk. Reggel 4 órakor indult a hajónk Csongrádról. Boldog diákarcokról tükröződött a mosoly, jókedv. Beszálltunk a kis egyenruhás tanítványainkkal a hajó indulásakor első énekünk a jó Szűz Anyának szólt. Se vége se hossza nem volt a jó kedvnek, örömmek. 8 órakor kikötött hajónk Szeged gyönyörű állomásán. Megnéztünk minden nevezetes helyet. Első utunk a Klinika volt. Innen utunk a Fogadalmi templomba vitt. Itt szent misét hallgattunk. Majd a múzeumot néztük meg. Egy kis pihenő után megnéztük Szeged kedves játékterét. Itt ebédeltünk és játszottunk kis növendékeinkkel. Majd 2 órakor búcsút mondtunk a városnak és beszálltunk a szt. Lukács modern berendezésű hajóba. Este 8 órakor mosták a csongrádi Tisza hullámai hajónkat. Fél 9-kor kikötött a hajónk. Hálát adtunk a Jóistennek, hogy hazavezérelt bennünket.

1934 – 1935

A Jóisten kegyelmével ismét új esztendőt kezdtünk. Veni Sancte alkalmával kértük a Szentlélek Uristen kegyelmét, hogy adjon erőt, egészséget, kitartást, sok lelki kegyelmet az év folyamán.

Ez év decemberében jubilálta nagys. és főt. Apátur csongrádi plébánosságának 15 éves évfordulóját.

A számos előkelőség között jó barátai kíséretében megjelent az ünnepelt a zárda falai között. Kis Gárdistáink kedves meleg hangon alkalmi színdarabot adtak elő.

Szép karénekek, konferálás, monológ kísérték a gazdag műsort. A kedves ünnepélyt igazgató úr zárószavai fejezték be. Méltatta nagys. Apátúr az intézet érdemeit, a kedves nővérek áldozatos nehéz munkáját, melyet Csongrád Piroskavárosban élveznek a kedves szülők és a gyermekek. A Keresztény Gőzmalom is jubilált. Keresztény módon ülte azt meg. Az igazgatóság körültekintő szeme, belátott a nyomortanyákba és megvalósította az Úr Jézus tanítását „Mit egynek a legkisebbek közül cselekedtek, nekem cselekedtétek”. 100 méter új anyagot és 15 pár új cipőt küldött a szegény sorsú tanulóink felsegélyezésére. Az ünnepély megható volt. A Jóisten fizesse meg!

1934 tavaszán a budapesti Ranolder intézet IV. éves tanítónő jelöltjei három szerzetes tanárnő kíséretében kirándultak Csongrádra. Felejthetetlen élmény volt számunkra. Megnézték Csongrád megyei város nevezetességeit, a szép szőke Tiszát, mely őket is költői hangulatba ragadta. Délután a felgyői uradalmat nézték meg. Sokat gyönyörködtek az Alföld szépségeiben és igazat adtak Petőfinek, a legnagyobb népdalköltőnek: „Mettől inkább hallgatsz, annál szebbet, annál többet mondasz.” Estefelé hazaérkeztek a kedves kis csongrádi zárdába, ahol se vége se hossza nem volt a derűs hangulatnak. Másnap kora reggel fűtült a hajó az indulásra. Búcsút intettek Csongrád szép határának és a fedélzeten felhangzott az Ave Maria gyönyörű akkordja.

Említésre méltó volt még a kis elsőáldozók kedves napja. A szeretetreggeli, melyet intézetünk jólelkű úrihölgyei gyűjtenek egybe mindinkább pazarabb lesz. Anyák napján szokásos impozáns előadás után átnyújtották a gárdisták lelki csokraikat édesanyjuknak. Évzáró tornavizsga után voltak az évzáró vizsgák, melyen a szülők nagy számmal jelentek meg.

Ünnepélyes Te Deummal fejeztük be az esztendő.

1935 - 1936

Szeretett Tisztelendő Anyánk 1935 augusztusában elhelyezte Mária Iréné k. nővért Budakeszire. Szomorú szívvel mondott búcsút, hisz olyan sokat fáradt tanítványai érdekében. A hosszú öt év a csongrádi kis fiókházban eltöltött tovareppenő sugárként tűnt fel. Új állomáshelyére a Jóisten áldása kísérje. Helyette Mária Gráta nővér jött. Mária Vigilanta nővér is beosztást nyert a II. osztályba. Ebben az évben a négy alsó osztály osztott volt, csak az V.-VI. o. volt osztatlan. Tanítványaink száma közel 300. Ünnepélyes Veni Sancte nyitotta meg az évet. A Jóisten nevében és erejében, lélekben felvértezve kezdtük meg az új 1935-36. iskolaévet. Egész évben zavartalanul folyt a tanítás. Október 6-án szép hazafias ünnepélyt rendeztünk, mély táplálékot nyert a hazafias érzés ápolása.

Karácsonykor az „Akció Katolika” bőkezű támogatásából a szokottnál is gazdagabb volt karácsonyfa ünnepélyünk. Sok új téli alsó-felsőruha, cipő, harisnya került kiosztásra. A Jóisten fizesse vissza kegyes jótévedőinknek. Délután kedves meleg hangú ünnepélyt rendeztünk, kint volt az előadáson a csongrádi Kat. akció elnöke is. Kedves, felejthetetlen órák voltak számára. Az előadás fénypontja „Árva Peti karácsonya” című három felvonásos alkalmi darab, mely könnyekig megthatta a közönséget. A művészileg összeállított ritmikus angyaltánc, a szép szóló és karénekek elvarázsolták néhány órára a fáradt, a mindennapi kenyérért oly sokat küzdő lelkeket. Az „Udvari fényképész” című vígdarab, a közönséget a mosoly, kacagás országába vezette. A jól sikerült előadást nagys. és főtisztelendő Apátúr zárószavai fejezték be.

Febr. 15-én látogatta meg iskolánkat Zányi József szegedi szakfelügyelő úr, minden osztályban hospitált. Sőt tanításokat is hallgatott. A legnagyobb elismeréssel, dicsérettel adózott Mária Apolónia kedves főnöknőnek és a kedves nővéreknek. Szerinte ez a nagyszerű kiváló eredmény csak a legnagyobb együttműködésnek lehet folyománya, melyet az intézeti főnök irányít. Említette, hogy zárdaiskolánk kiváló működését a szegedi tanfelügyelő úrtól hallotta, de most még hatványozott mértékkel fog mérni a k. nővérek

áldozatos, kiváló működésüknek beszámolójában. Iskolafelügyelőnk kiváló pedagógus, igazi művésztanító lélek, páratlan szaktudása, jóakaró irányítása nagyot lendít az alföldi tanügyön. Tapasztalatai, dicsérő elismerését a jegyzőkönyvben örökítette meg. Isten áldása legyen munkáján.

Áldozó csütörtökön volt Jézus kis kedvenceinek első szt. áldozása. Igen felemelő ünnepség volt. Utána társas szeretetreggeli volt a zárdaiskolában. Jótévedőinket a Jóisten oltalmába helyezzük.

Május közepén tartottuk a szokásos impozáns keretek között az anyák napját. Sok-sok lelki örömmel és kiváló sikerrel. Felejthetetlen volt „A béka koncert” melynek emléke most is él a köztudatban. Utána szülői értekezletet tartottunk. Egyik helybeli kiváló hittanár mélyre szántóan beszélt a szülők nagyságáról, kötelességeikről, hivatásukról. Gyönyörű volt az évszár tornaünnepély. Körülbelül másfélezer közönség előtt mutatták be kis tanítványaink ügyességüket. Minden osztály szép sikert aratott. Sok mosolyt csalt az ajkakra az I. osztály babatornája, a II. osztály szép szabadgyakorlata és mókái, a III. osztály tornajelenete, a IV. osztály művészileg felépített, összetett szabadgyakorlatai. Végül az V.-VI. osztály növendékei egész magas színvonalú teljesítményt produkáltak. A szépen összeállított, összetett botgyakorlatok, magyar táncok, szellemesen összeállított bohóc tánc és díszfelvonulás, kacagó mosolyt csalt a hallgatóság ajkára. Az impozáns tornaünnepélyt az „Imádkozzunk a hazáért” című irredenta ének fejezte be.

Májusban voltak a szentesi központi iskolában működő kedves nővéreink tanítványaikkal Csongrádon kirándulni. Megnézték kedves városunkat, a szép szöke Tiszánkat. Kedves hangulatban töltötték az egész napot. Még a felhők is sajnálták távozásukat. Mikor zárdánkat elhagyták, bőséges csapadék hullott rájuk. Említésre méltó volt az idei kézimunka- és rajzkiállítás is. A kedves szülők elragadtatással nézték kis leányaik fokozódó ügyességét.

Évszáró vizsgákon dr. Szöke Jenő főjegyző úr is megjelent. A legnagyobb elismeréssel adózott.

1930-ban jó Tisztelendő Anyánk Mária Apolónia nővért nevezte ki intézetünk főnöknőjévé. Azóta hat év lepergett. Mielőtt krónikáink befejezéséhez érünk, el nem mulaszthatjuk, hogy néhány ecsetvonással meg ne örökítsük emlékét. Búcsúzik. Búcsúzik elsősorban kedves nővéreitől, akiket oly kiválóan tudott az édes Jézushoz vezetni és szt. Szíve kultuszával telíteni. Ő maga is, igazi Jézus Szíve szerinti előljáró volt, alázatosságával, szelíd szerény leereszkedő finom modorával, nagyfokú Istenszeretetével, fáradságot nem ismerő agilis működésével fáklyaként világított nővérei előtt. Példája, kedves emléke élni fog szíveinkben soká. Jóakaró anyai intelmei, tanácsai, példája, a kedves nővéreibe fokozottabb munkakedvet öntött, s minden akadályt mely e missziós telepünkön előfordult, hősieen áthidalt, mert minden cselekvésének rugója az volt, „A Jóistenért”. És az ilyen lélek nagy, hősiees tetteket tud végrehajtani, amelyeknek drágagyöngyeit jó Isteni Megváltónk összegyűjti az égi hazába. Új állomáshelyén melyre a Jóisten áldását és kegyelmét kérjük, vezérelje minden lépését az Úr, hogy szép felemelő példájává sok lelket tudjon a hófehér ösvényen vezetni, melyen drága jó kedves főnövérünk jár.

1936-ban Apolónia kedves főnöknő helyébe jó Tisztelendő Anyánk Paul Mária Theonilla főnöknőt helyezte.

1937-ben Túri Mária Helma nővér, 1938-ban Galambos Mária Rogatilla, 1941-ben Palatin Mária Deotilla kedves nővéreket rendelte ki kedves jó Tisztelendő Anyánk a csongrádi áthelyezett nővérek tanítási és nevelési munkakörének betöltésére.

1942-ben Theonilla kedves főnöknő helyett nagyon tisztelendő Mária Berchmana Anya, általános Főnöknő kinevezésével, Csányi Mária Chrisologa kedves főnöknőre lett a csongrádi ház vezetése és az osztálytanítás bízva.

Ebben az évben halt meg Csanyi Forgóné, szül. Seress Erzsébet, aki harminchét kishold földet, rajta bulgárkertészettel, ártézi kúttal, emeletes kastélyszerű tanyával, a csongrádi piroskavárosi iskolaház nővéreire hagyta. A 37 kishold földből egyet azzal a kikötéssel hagyott, hogy annak jövedelméből a családjáért évente 3 szt. mise legyen mondatva és a családi sírboltja gondozva.

1943-ban Mária Helma nővérnek 5 évi működése után, helyére a kedves Tisztelendő Anya rendelkezésére Szabó Mária Teodóza nővér került.

1944 szeptemberében a tanítást ismét megkezdtük, de már nem folytatható a megszokott rendes nyugodt mederben, mert a második világháború szele ide is elérkezett. A mindinkább gyakoribbá váló légiriadók nagyon zavarták az előadásokat.

Október 7-én megérkeztek hozzánk, a menekülő szentesi kedves nővérek. Ekkor már csaknem egymást érték a légiriadók. A várost bombázták és géppuskázták. Az ágyúk dörögtek. Megfelelő, biztos óvóhely nem állt a kedves nővérek rendelkezésére. Miután egyébként sem érezték magukat a kedves nővérek biztonságban, azért a kedves főnöknő szent. József oltalmába ajánlotta a házat és nővérekkel együtt okt. 8-án reggel a Dunántúlra menekültek, ahol részben a szülőknél, és rokonoknál tartózkodtak. Miután az oroszok bevették a várost és a parancsnokság elrendelte a tanítás megkezdését, akkor az elmenekült nővérek helyett állami tanerők foglalkoztak osztályösszevonás mellett a gyermekekkel.

Ezen idő alatt a ház megmentésében a ferences-atyák sokat fáradoztak. Mihelyt fel tudták venni a kapcsolatot a pesti nővérekkel, 1945. március elején kérték, hogy jöjjenek nővérek a ház és a felszerelések további megőrzésére. Így került ide 1945. március 18-án önkéntes vállalkozás után Mária Melitta, M. Januária és M. Cirina nővér is, aki két hét múlva a szentesi régi munkakörébe tért vissza. Kezdetben nagy anyagi nehézséggel küzdöttek a ház megmentésére vállalkozó nővérek, mert az élelmiszerek a nővérek távolléte alatt legnagyobb részben elvesztek. Azonban legnagyobb veszteségünk és fájdalmunk nagys. és főtisztelendő Szedlacsek István csongrádi apátplébános úr, mint jószágos alapítóatyánk és igazgatónk elvesztése, ki az orosz betörése elől való menekülése közben szerzett betegségben, Pestújhelyen 1944. okt. 11-én 66 éves korában Istenhez költözött, hogy elnyerje sok-sok nemes fáradozásának méltó jutalmát. A Jóisten adjon neki örök nyugalmat. 1945. május havában térhettek vissza a ház elmenekült nővérei. Ekkor a kedves főnöknő és a k. nővérek is Isten iránti hálatelt szívvel

tapasztalták, hogy a ház - kisebb anyagi veszteségektől eltekintve-
étségben maradt, amit egyedül szt. József pártfogásának
köszönhetünk. Ablakok törtek össze, a háztető a légnyomás
következtében megrongálódott. Minden átélt izgalmat és veszteséget
feledtetett azonban a nővérekkel a csongrádi gyermekek és szülők
kölsönös örömteljes, boldog viszontlátása. A nővérek mindjárt
május hóban, miután leigazolták őket, átvették az állami tanerőktől
osztályaik vezetését.

Az istenben boldogult nagys. és főt. Szedlacek István apátplébános
helyét 1945. május havában a váci püspökség rendelkezésére
Szolnoky János, volt Pestszenterzsébeti plébános töltötte be. Ő lett
ekkor iskolánk tanfelügyelője, igazgatója.

Miután sok elfoglaltsága mellett az igazgatói tisztséget hosszabb
időre nem vállalhatta, azért az iskolánk igazgatói tisztségének
betöltésére Csányi M. Chrisologa főnöknöt kérte fel.

Az 1945/46-os tanévben P. Király Kelemen ferences házfőnök, s
utána Hornyák Domonkos O.F.M. házfőnök atya lett iskolánk
igazgatója.

1945 okt. 2-án bérnálás volt Csongrádon. Ez alkalommal Dr. Pétery
József váci megyéspüspök úr jött el titkárának kíséretében, hogy
növendékeinket a bérnálás szentségének kegyelmében részesítse.
Egyik kis zárdaiskolás lányka köszöntötte kedves szavalattal az
érkező püspök Atyát. A délutáni órákban a zárdánkba tett látogatást.
Megtekintette a nővérek lakosztályát. Utána kedves elismeréssel
adózott az ott tapasztalt rend és tisztaság iránt. Ez alkalommal kérte a
növéreket, hogy a gyermekeket már az első osztályban vezessék a
szt. áldozáshoz. Felszólítására még azon hónap harmadik
vasárnapján fogadták először szívükbe a kis II. osztályosok az édes
Jézust. Püspök Atyánk minden elsőáldozónak szt. képet küldött
névaláírással.

1946. május 18.-án méltóságos Püspök Atya személyesen nyújtotta
az Úr Jézus szt. testét a kis első osztályos növendékeinknek.
Leírhatatlanul széppé és örömteljessé tette a megyéspüspök Úr
személyes megjelenésével az elsőáldozási ünnepséget. Szentáldozás
után a fehérruhás kislányokat átkísérte az iskolába.

A nővérek fogadószobájában elköltött reggelije után megtekintette a kis elsőáldozók szeretetreggelijét. A hosszú folyosó és a nagy tantermek virágdíszes, gazdagon megrakott asztalai mellett köszöntötte boldog örömmel a kis fehérruhás elsőáldozó kis csapat kegyes Főpásztorát. A szülők és hozzátartozók által összeadott reggeli után a zárdista növendékek „Öröm a mennyországban” című kis elsőáldozási bájos jelenetet adták elő. Ez alkalommal a Püspök Úr a színpad közelében maga köré szólította a kis elsőáldozókat, hogy ezzel is bebizonyítsa a tiszta, ártatlan gyermeklelkek iránti nagy szeretetét. Végül mindenkinek főpásztori áldást osztva, s megköszönve a k. nővérek sok fáradozását, mindenkitől búcsút vett.

1945/46-os tanév szeptemberében a szülők nagy kérésének engedve, öt kis elemista bentlakóval internátust nyitottunk. Ezzel nemcsak a szülők hő vágya teljesült, hanem a nővérek anyagi helyzetén is sokban lett könnyítve, mert a növendékek természetben fizettek. Az 1946/47-es tanévre már tíz jelentkező volt a bentlakásra, de helyszűke miatt csak hét tanuló nyert elhelyezést. Az iskola életében is nagy változás történt az 1946/47-es tanévben. A tank. főigazgatóság a helybeli gimn. igazgatót bízta meg a város területén

az általános iskola megszervezésével. A gimn. igazgató a város többi igazgatóival egyetemben öt felső tagozattal bíró általános iskolát szervezett a város területén. Miután zárdaiskolánk az általános iskola felső tagozatába szükséges tanerőkkel és tantermekkel nem rendelkezett, azért a felső tagozatunk állami iskolába ment át. A menekülésünk utáni időn kívül ez alkalommal nyilvánult meg leginkább a gyermekek és szülők nagy vonzódása és mélyeséges ragaszkodása a zárdai neveléshez és tanításhoz, mert minden kínálkozó alkalommal kifejezést adtak azon hő vágyuknak, hogy a V.-VIII. általános osztály is mielőbb megnyíljon. Szolnok János Apátplébánossá lett kinevezve 1947 júliusában. Ugyanez év Augusztus 15-18-ig Mindszenty József Hercegrímás Úr vezetésével „Mária napokat” rendezett Csongrádon, hogy a nagyszámú csongrádi katolikusok lelkében a Szűz Anya iránti hódolatot, tiszteletet és szeretetet fokozza és ezen nagy katolikus megmozdulással Isten irgalmát és kegyelmét a jóságos Szűz Anyán keresztül esdje le ezen igen nehéz háborúutáni időkben a szegény árva magyar nemzetre. Kb. 300 ember lett a Mária napok alkalmával a zárdaiskolánkban elszállásolva, köztük 12 vendégnővér. A kis zárdaiskolások dacára a nyári vakációnak, mégis teljes számmal vettek részt három délután a csongrádi összes gyermekek közös szentségimádásán. Zászlókkal álltak sorfalat Mindszenty József Hercegrímás Úr fogadásánál. Kezükben lobogókkal vettek részt a főpapi szabadtéri szt. misén. Csaknem minden gyermek ez alkalommal a szentségekhez járult. A bíboros Hercegrímás Úr vezetésével rendezett körmeneten ők hintettek virágot aug. 17.-én délelőtt. Ezen a gyönyörű körmeneten kb. 80.000 ember vett részt. Nővéreink a Mária Napi ünnepségek keretében részt vettek az éjjeli hatalmas gyertyás körmeneten, éjjeli szabadtéri szt. misén és a felejthetetlenül szép tiszai hajós körmeneten. Ez utóbbi alkalommal remekül kivilágított hajó, mint egy hatalmas fényuszály siklott a vízen a legméltóságosabb Oltáriszentséggel. A hajón a papság és a különböző szerzetbeli nővérek kísérték az Oltáriszentséget énekkel. A Tisza part is a cserkészek által felgyújtott tábortüzekből, sok ezer gyertyafényből és lampionból fényárban úszott. A felejthetetlenül szép lélekemelő

kegyelmekben gazdag ünnepséget a városháza előtti remekül díszített és kivilágított oltárnál megtartott Te Deum zárta be, mely a megafonok segítségével betöltötte a várost. Minden lélek méltó hálával dicsérte Istent a Mária Napok alkalmával nyert sok-sok kegyelemért. A Mária Napok után, melynek rendezésében nővéreink is segítettek-részben a szülők óhajára- az általános iskola V. osztályának megszervezésére került sor. Szolnoky János Apátplébános Úr, hogy Csongrád város egyetlen katolikus iskolájának fennmaradását biztosítsa, azért nővérhiány miatt egy világi tanerőt osztott be iskolánkhoz. Tanterem hiány miatt a nővérek ebédlőhelyiségükről mondtak le. Így sikerült az V. osztályt is megnyitni az 1947/48-as tanév szeptember 1-ével. Az ált. isk. V. osztályának vezetését minden nővér kíséri óraadással, hogy polg. iskolai rendtartás szerint folyhasson a tanítás a 31-es létszámú osztályban. Tanítványaink így számban megnövekedve, igen tanulságos színelőadást rendeztek. A bevételt az iskolai tüzelőanyagra fordították. 1947 dec. 20-án a „Magyar Szállóban” rendezett ének és táncversenyen vettek részt tanítványaink, ahol az összes csongrádi iskolák között az első díjat nyerték.

Csongrád - Piroskaváros, Római Katolikus Elemi Leányiskola történetének összefoglalója

Forrásanyag: Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek Magyar Tartománya

A helység Csongrád nagykiterjedésű külterületének tanya jellegű része, 3 kilométernyire a várostól; lakosai az idetelepített földmunkások, kubikusok voltak. Gróf Károlyi Sándor nagy névértékű kötvényt és egy nagy sörházat adományozott végrendeletileg azzal a kikötéssel, hogy abból egy leánynevelő-intézetet létesítsenek az Isteni Megváltó Leányai vezetésével. A nemes szándék végrehajtása halasztódott, közben az értékpapír elértéktelenedett, a sörház pedig csak tégláival szolgálta a megépítendő piroskavárosi iskolát. A városrész neve az egykori földtulajdonosok családnevéből származik.

A régi terv akkor vált valóra, amikor Szedlacek István apát-plébános vette kezébe az ügyet nagy buzgósággal és rátermettséggel. Mivel az iskola részben tanyai iskolának számított, amelyeknek megépítését gróf Klebelsberg Kunó kultuszminister sajátosan szorgalmazta, megkapta az ilyen iskolák felépítéséhez szükséges segílyt.

1927. december 11-én páratlan fogadtatásban volt részük az új otthonukba érkező nővéreknek. A vasútnál megjelent Csongrád város papsága, polgármestere, országgyűlési képviselője, a város előkelőségei. Feldíszített bicikli-kordonok között haladtak a kocsik a nagytemplom elé, ahol a hívek tömege várta az érkezőket. Üdvözlők, beszédek után templomi ájtatosság következett.

Az alakuló évben 3 osztály nyílt meg 3 nővérrel. A következő évben még két nővér érkezett, hogy a csongrádi iskolából kimaradt piroskavárosi leányifjúságot a varrás, kézimunka, főzés, kertészkedés munkáiba bevezessék. Fokozatosan nyitották meg az osztályokat. 1932-33-ban már mind a 6 osztályt tanították.

A nővérek kezdettől fogva kihasználták minden alkalmat rendezvények tartására, hogy a gyermekek örömét, anyagi segélyezését, lelkeségét, a családoknak pedig egy nagy közösségbe tartozás tudatát előmozdítsák.

ÉVVÉGI ÉRTESÍTŐ.

Vas Ilona

a mindennapi elemi iskola V. osztályának tanulója az
1939. | 1940. iskolai év végén a következő osztályzatot
érdemelte:

Előmenetele:	Magaviselete	<i>diszkrétus</i>
	Szorgalma	<i>váltóró</i>
	Hit- és erkölcsstan	<i>jeles</i>
	Magyar nyelv:	
	a) Olvasás és olvasmánytárgyalás	<i>jeles</i>
	b) Írás	<i>jeles</i>
	c) Fogalmazás	<i>jó</i>
	d) Helyesírás és nyelvi magyarázat	<i>jó</i>
	Számítan és mértan	<i>jeles</i>
	Földrajz	<i>jó</i>
	Történelem:	
	a) Történelem és alkotmánytan	<i>jó</i>
	b) Polgári jogok és kötelességek	<i>jó</i>
	Természeti és gazdasági ismeretek:	
	a) Természettan és vegytan	<i>jó</i>
b) Természetrajz, gazdaságtan és háztartástan	<i>jeles</i>	
c) Egészségtan	<i>jó</i>	
Rajzolás	<i>jeles</i>	
Éneklés	<i>jeles</i>	
Kézimunka	<i>jeles</i>	
Testgyakorlás	<i>kitűnő</i>	

Mulasztott *15* félnapot. Nem igazolt . . . . . félnapot.
Kelt *Songrád*, 1940. évi *junius* hó *7.* n.

Jedlaczek

Mária Helman

igazgató-tanító
(gondnoksági elnök).

tanító.

Ilyen alkalmak voltak: a karácsonyi ünnepély ajándékokkal, amihez kéregetés nélkül találtak jótévedőket a városból, akik a jó apát úr példáján buzdultak; színdarabok játszása volt soron minden lehető alkalommal. Megrendezték az Anyák-napját, évvégén a tornaünnepélyt, kézimunka-kiállítást. Bevezették a Szívárdát. Működésük hetedik évében már 260 tagja volt a mozgalomnak. Mintha lelki éhséget kellett volna csillapítani ezen a missziós területen. A gyermekek ragaszkodásának meghatározó példáit emlegették a nővérek. 1930-ban megépült a templom az iskola szomszédságában. Felszentelésén megjelent gr. Klebelesberg Kunó is. Meglátogatta a zárdaiskolát, amelyről tanfelügyelő, szakfelügyelő csak elismeréssel nyilatkozott. 1942-ben Csanyi Forgóné, Seress Erzsébet 36 kishold földjét, rajta bolgárkertészettel, artézi kúttal, emeletes kastélyszerű tanyáját a piroskavárosi iskolaház nővéreire hagyta, akik a birtokot - a villa kivételével bérbe adták különféle természetbeni ellenében.

Csongrád bombázásakor a nővérek eltávoztak, mert nem volt óvóhely. 1945 májusában tértek vissza, hogy megkezdjék a tanítást, de most már a jó Szedlacsek apát úr nélkül, aki a bombázás előli menekülés közben szerzett betegségébe belehalt. Utódja Szolnok János plébános lett Pestszenterzsébetről.

Az 1945-46 iskolai évben a szülők óhajára a nővérek kis internátust is nyitottak 7 férőhellyel. Az általános iskola bevezetésével - megfelelő tanerő hiánya miatt - az I-IV. osztályt tanították. A szülők és gyermekek ellenállhatatlan kérelmére Szolnok János plébános utolsó évben egy világi tanerőt alkalmazott az V. osztály megnyitásához, egyben a város egyetlen katolikus iskolája fennmaradása érdekében is. Az 1947. augusztus 15-18-ig Mindszenty József hercegprímás vezetésével tartott „Tiszai Mária-napok” alkalmával a kis zárdaiskolások - a vakáció ellenére - teljes számban részt vettek három délután a csongrádi összes gyermekek szentségimádásán. A zárdaiskolában közel 300 ember kapott éjszakára hajlékot, továbbá 12 vendégnővér.

A részben tanyasi iskolaként megnyílt Piroskaváros 20 évvel későbbi kis diákjai így is formálhatók voltak - nem kis büszkeségükre.

J E G Y S É K Ö N Y V .

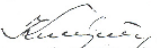
Készült Oszongrádon 1948. évi november hó 18-án a Oszongrád-Szabadságtéri /volt Károly Bándor rk./ áll. ált. iskola államosításának felhívingsgátat elrendelés 184.291/1948. IX. f. c. miniszteri rendeletben elrendelt bizottsági ülésén. Jelen vannak: a oszongrádrámegyei tanfelügyelvi hivatal részéről Kunsági Elemér mb. t. ü. elcsadó, a Magyar Pedagógusok Szabads Szakszervezete részéről Simon József megyei titkár, a helyei Nemzeti Bizottság képviselőtében Szőke Albert elnök, a Oszongrád Szabadságtéri áll. ált. iskola képviselőtében Szántai István mb. igazgató, Osenke László áll. tanító jegyzőkönyvvezető.

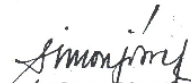
A bizottság az iskola épületének, helységeinek megtekintése után megállapítja, hogy az 1948. évi augusztus hó 30-án az államosítás végrehajtására megalakult bizottság által előírt intézkedések csak részben hajtottak végre. Így fenti bizottság megállapítja, hogy az épület keleti részén, a földszinten elhelyezkedő az egyház hirtokában maradt, jelenleg elcsúszra előjait azelőlt épült részét elválasztó lengő-ajtó helyett új választófalat kell használni. Ennek a megoldással biztosítható az állami iskola és a rendház tökéletes szétválasztása.

Az iskola udvarát és kertjét a rend tulajdonában maradt udvar, és kerttől az előző jegyzőkönyvben részletesen leírt fővonal mentén a mai napig sem választották szét kerítéssel, anyagi fedezet hiányában. Bizottság a kerítés haladéktalan elkészítését tartja a legsürgősebb feladatnak, a kerítés lehetőleg téglá vagy legalább is deszkakerítés legyen.

A bizottság úgy döntött, hogy amíg a elcsúsztat elválasztó fal elkészül, addig az elválasztó lengő-ajtó állandóan zárva tartandó. Ennek végrehajtására felhívja Szántai István mb. igazgatót azszal, hogy az ajtót lakatolja le. Felkintettel arra, hogy a rend tagjai részére a Booskai utca felőli a bejárás biztosítva van, bizottság felkéri az iskola igazgatóját, engedélyezze fel a rend tagjait, hogy ne az állami iskola bejáratát használják jövőben.

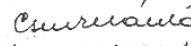
K. m. f. t.

/: Kunsági Elemér: /
mb. t. ü. elcsadó.

/: Simon József: /
M. P. Sz. a Sz. v. m. titkár.

/: Szőke Albert: /
Nemzeti Bizottság elnöke.

/: Szántai István: /
mb. igazgató.

/: Osenke László: /
áll. t. t. jegyzőkönyvvezető.

Jegyzőkönyv

Készült Csongrádon 1948. évi november hó 18-án a Csongrád Szabadság téri /volt Károlyi Sándor rk./ áll. ált. iskola államosításának felülvizsgálatát elrendelő 184.291/1948. IX. f. c. miniszteri rendeletben elrendelő bizottsági ülésén.

Jelen vannak: a Csongrád vármegyei tanfelügyelő hivatal részéről Kunsági Elemér mb. t. ü. előadó, a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete részéről Simon József megyei titkár, a helyei Nemzeti Bizottság képviselőjében Szőke Albert elnök, a Csongrád Szabadságtéri áll. ált. iskola képviselőjében Szántai István mb. igazgató, Csenke László áll. tanító jegyzőkönyvvezető.

A bizottság az iskola épületének, helységeinek megtekintése után megállapítja, hogy az 1948. évi augusztus hó 30-án államosítás végrehajtására megalakult bizottság által előírt intézkedések csak részben hajtottak végre. Így fenti bizottság megállapítja, hogy az épület keleti részén, a földszinten elhelyezkedő az egyház birtokában maradt, jelenleg clausura céljait szolgáló épületrész elválasztó lengő-ajtó helyett válaszfalat kell húzatni. Ezzel a megoldással biztosítható az állami iskola és a rendház tökéletes szétválasztása.

Az iskola udvarát és kertjét a rend tulajdonában maradt udvar, és kerttől az előző jegyzőkönyvben részletesen leírt fővonal mentén a mai napig sem választották szét kerítéssel, anyagi fedezet hiányában. Bizottság a kerítés haladéktalan elkészítését tartja a legsürgősebb feladatnak. A kerítés lehetőleg téglá, vagy legalábbis deszkakerítés legyen. A bizottság úgy döntött, amíg a clausurát elválasztó fal elkészül, addig az elválasztó lengő-ajtó állandóan zárva tartandó. Ennek végrehajtására felhívja Szántai István mb. igazgatót azzal, hogy az ajtót lakatolja le. Tekintettel arra, hogy a rend tagjai részére a Bocskai utca felől a bejárás biztosítva van, bizottság felkéri az iskola igazgatóját, szólítsa fel a rend tagjait, hogy ne az állami iskola bejáratát használják jövőben.

K.m.f.t.

Kunsági Elemér
mb. t. ü. előadó

Simon József
M.P.Sz.Sz.vm. titkár

Szőke Albert
Nemzeti Bizottság Elnöke

Szántai István
mb. igazgató

Csenke László
áll. ttó, jegyzőkönyvvezető

Forrásanyag: Piroskavárosi Általános Iskola irattár

Az Isteni Megváltó Leányai Zárdájtól, Csongrád, Piroskaváros.

Tárgy: A piroskavárosi Nővérek
kérelme, a 327-C-4/194
sz. rendelet hatályta-
lanítására.

Csongrád vm. A l i s p á n j á n a k!

-----S z e n t e s.-----

Hivatkozással, Csongrád város Polgármesterének 327-C-4/1949. sz. rendeletére, kérem a vm. Alispánját, valamint a Pártnak a megértését, a rendeletet hatálytalanítsa.

Az iskolák államosításával kapcsolatban, biztosította az iskolánál működő Nővérek tovább ottlakásának lehetőségét. A rendelet védi a Zárda klazuráját, kápolnáját. Ennek ellenére, a kápolna, a klazurának legnagyobb része, az iskola tulajdonába ment át. Legutóbb, a nyár folyamán, ismételten átengedtük a klazura legnagyobb helyiségét, iskolai célra. Ezzel teljesen biztosítottuk a tanítás tökéletes, zavartalan men-
tét.

Nagyon kicsi, kétszoba, konyha, mellékhelyiségek maradtak meg a Zárda klazurájának birtokában. Ezeket a helyiségeket sem átalakítani, sem iskolai célokra felhasználni már nem lehet. Afalak tartófalak.

Az iskola helyiségeitől teljesen el vagyunk különítve. Külön utcai bejáraton közlekedünk. Az iskola folyosója is teljesen le van kapcsolva. A gyermekekkel soha nem érintkezünk. Az udvaron nem tartózkodunk. Senkit nem zavarunk. A város polgármestere, most el akarja venni Zárdánkat, klazuránkat. Nem iskolai célra, igazgatói lakásnak. Az a kérésünk, minket Zárdánkban, klazuránkban meghagyni szíveskedjék, melyet véd a törvény, a rendelet. Nőink ez nem lakásunk, hanem Zárdánk, klzuránk, ahol már 27 éve élnek a Nővérek.

Nagyon kérem a megye alispánját, a Pártnak jóindulatú, emberbaráti megértését, méltányolják kérésünket, mely jogos és igazságos. Tekintve a multat is, mindig a legszegényebb, a legelhagyatottabb gyermekek nevelésével, gondozásával foglalkoztunk.

Ismételten nagyon kérem a rendelet hatálytalanítását, Zárdánk, klazuránk meg-
hagyását.

Csongrád, 1949. december hó 20.

Köszönettel és tisztelettel

Lukács Margit h. Petra nővér
főnöknő

Az Isteni Megváltó Leányai Zárdájától,

Csongrád, Piroskaváros.

Tárgy: A piroskavárosi Nővérek kérelme, a 327-C-4/1949 sz. rendelet hatálytalanítására.

Csongrád vm. A l i s p á n j á n a k!

S z e n t e s.

Hivatkozással, Csongrád város polgármesterének 327-C-4/1949. sz. rendeletére, kérem a vm. Alispánját, valamint a Pártnak a megértését, a rendeletet hatálytalanítsa.

Az iskolák államosításával kapcsolatban, biztosította az iskolánál működő Nővérek tovább ott lakásának lehetőségét. A rendelet védi a Zárda klazuráját, kápolnáját. Ennek ellenére, a kápolna, a klazurának legnagyobb része, az iskola tulajdonába ment át. Legutóbb, a nyár folyamán, ismételten átengedtük a klazura legnagyobb helyiségét, iskolai célra. Ezzel teljesen biztosítottuk a tanítás tökéletes, zavartalan menetét. Nagyon kicsi, két szoba, konyha, mellékhelyiségek maradtak meg a Zárda klauzurájának birtokában. Ezeket a helyiségeket sem átalakítani, sem iskolai célokra felhasználni már nem lehet. A falak tartófalak. Az iskola helyiségeitől teljesen el vagyunk különítve. Külön utcai bejáraton közlekedünk. Az iskola folyosója is teljesen le van kapcsolva. A gyermekekkel soha nem érintkezünk. Az udvaron nem tartózkodunk. Senkit nem zavarunk.

A város polgármestere, most el akarja venni Zárdánkat, klazuránkat. Nem iskolai célra, igazgatói lakásnak. Az a kérésünk, minket zárdánkban, klazuránkban meghagyni szíveskedjék, melyet véd a törvény, a rendelet. Nekünk ez nem lakásunk, hanem Zárdánk, klazuránk, ahol már 27 éve élnek a Nővérek.

Nagyon kérem a megye Alispánját, a Pártnak jóindulatú, emberbaráti megértését, méltányolják kérésünket, mely jogos és igazságos. Tekintve a múltat is, mindig a legszegényebb, a legelhagyatottabb gyermekek nevelésével, gondozásával foglalkoztunk.

Ismételten nagyon kérem a rendelet hatálytalanítását, Zárdánk, klazuránk meghagyását.

Csongrád, 1949. december hó 20.

Köszönettel és tisztelettel:

Lukáts Margit Petra nővér
főnöknő

Forrásanyag: Piroskavárosi Általános Iskola irattár

Városunk Szeretett Polgármesterének !

-----Csongrád.-----

Nagyonszerényen, de bizalomteljesen kopogtatnak kérő soraim. Kopogtatnak egy olyan szív ajtaján, mely szereti az embereket, segíti az inségbe jutottakat.

Ehhez a jó szívhez közelítünk mi is. Bizalomteljesen kérjük hallgassa meg a mi kérésünket is.

Nagyon megköszönjük a kiutalt lakást. A mi szerény, nagyon szegény vagyoni helyzetünkben nem tudjuk megfizetni a havi 100 forint lakóért. Allatot tartani nem lehet. Ilyen szép, nagy lakást nem tudunk tartani. Kifüteni sem bírjuk, mert nagyon kevés tüzelőanyagunk van.

Megfellebbeztük a rendeletet. Igen szépen kérem a mi jó Polgármesterünket szíveskedjék minket meghagyni a mi szerény, egyszerű zárdánkban, a kláuzúránkban. Mindenünket odaadtuk már, ezt a kicsi kalzurat ne tessék tőlünk elvenni, igen szépen kérjük. Ez nekünk mindenünk, az otthonunk. Arra a szeretetre kérem a mi jó Polgármesterünket, amely kedves családjához, az Édesanyjához fűzi.

27 éve lakunk itt. Mindig a szegény, elhagyott gyermekeké volt a szeretetűn. Most sem bántunk senkit. Dolgozunk napestig. Igyeszünk senkinek utjában nem lenni.

Ismételten nagyon szépen kérjük a mi jó Polgármesterünket, szíveskedjék jóindulattal, megértéssel lenni hozzánk. Halálékony, jó szíve, okossága, bizonyára megtudja oldani azt az okot, mely nekünk oly nagy szomorúságot okoz.

Jóságáért, emberbaráti szeretetéért áldja meg az Isten!
Ezeket a sorokat, csak jó Polgármester urnknak szántam.
Csongrád, 1949. december no 22.

Köszönettel és tisztelettel

Lukács Margit Petra nővér
fűzőkö

Városunk Szeretett Polgármesterének!

Csongrád

Nagyon szerényen, de bizalomteljesen kopogtatnak kérő soraim. Kopogtatnak egy olyan szív ajtaján, mely szereti az embereket, segíti az ínségbe jutottakat.

Ehhez a jó szívhez közelítünk mi is. Bizalomteljesen kérjük hallgassa meg a mi kérésünket is. Nagyon megköszönjük a kiutalt lakást. A mi szerény, nagyon, szegény vagyoni helyzetünkben nem tudjuk megfizetni a havi 100 forint lakóbért. Állatot tartani nem lehet. Ilyen szép, nagy lakást nem tudunk tartani. Kifűteni sem bírjuk, mert nagyon kevés tüzelőanyagunk van. Megfellebbeztük a rendeletet. Igen szépen kérem, a mi jó Polgármesterünket szíveskedjék minket meghagyni a mi szerény, egyszerű zárdánkban, a klazuránkban. Mindenünket odaadtuk már, ezt a kicsi klazurát ne tessék tőlünk elvenni, igen szépen kérjük. Ez nekünk mindenünk, az otthonunk. Arra a szeretetre kérem a mi jó Polgármesterünket, amely kedves Családjához az édesanyjához fűzi.

27 éve lakunk itt. Mindig a szegény, elhagyott gyermekeké volt a szeretetünk. Most sem bántunk senkit. Dolgozunk napestig. Igyekszünk senkinek útjába nem lenni. Ismételten nagyon szépen kérjük a mi jó Polgármesterünket, szíveskedjék jóindulattal, megértéssel lenni hozzánk. Találékony, jó szíve, okossága, bizonyára meg tudja oldani azt az okot, mely nekünk oly nagy szomorúságot okoz.

Jóságáért, emberbaráti szeretetéért áldja meg az Isten!

Ezeket a sorokat, csak jó Polgármester urunknak szántam.

Csongrád, 1949. december hó 22.

Köszönettel és tisztelettel

Lukáts Margit Petra nővér
főnöknő

Ajánlás a zárda volt tanítványától

Örömmel és meghatódva olvastam el Gyóni Sándorné munkáját, mely Csongrád külterületén, - mint közönségesen az akkori „betyár fertály” szélén épült zárda iskoláról készült.

A dolgozat igen alapos, igényes és körültekintő munkásságot mutat fel. Visszafiatalodva, áhítattal gondolok a Kedves nővérek oktató-nevelő munkájára. Segítségükkel, példamutatásukkal – a családi háttér mellett, lettem magam is pedagógus, váltam emberszerető és tisztelő felnőtté.

A három intézmény, a templom, az Isteni Megváltó Leányai lakta és vezette zárda iskola, a kolduló barátok – ferencesek kolostora szép együttese, központja volt városunknak.

Tisztelettel és hálával köszönöm meg a nagyszerű munkát alkotójának a pedagógus Gyóni Sándorné, Editkének.

Csongrád, 2007. november 12.

dr. Sándor Antalné sz. Honti Erzsébet
nyugállományú gimnáziumi tanár

Zárdaiskola udvara
Consilia nővér (bal) - Mezőkövesd, Gréta nővér (jobb)
Cvitovszky atya, Honti Erzsébet (balról - közepén)

Gr. Károlyi Sándor Római Katolikus Elemi Leányiskola

Forrásanyag: Gyóni Sándorné 1995-ben készített szakdolgozata

Csongrád lakossága az 1926-os felmérések szerint 25.888 fő. Nagygazda-, középparaszt társadalom élt itt, amelyben egyre élesebben kialakult az osztályellentét a gazdák és a kubikos – napszámos- cseléd agrárproletáriátus között.

A húszas évek egyik állandó jellegű és nagy gondot okozó problémája a „szegényügy”. A tömeges szegénységben az idegenben végzett kubikos munka sem segített. A várostól 3 km-re elhelyezkedő területen épül fel az ezernyolcszázkilencvenes években Piroskaváros. Csongrád földnélküli napszámos és cselédnépe, földmunkások, kubikosok tömege lakott itt.

Ez a városrész Piroška István községi bíróról kapta a nevét, aki egy 1894. április 15-i Csongrádi Közlöny szerint a Keselyes Dülőnek nevezett területen osztott ki házhelyeket a város képviselőtestületének dacára, Réti Ferenc főszolgabíró támogatásával. A szegény nép, a proletáriátus lakhelye volt.

„A nép szegénységére jellemző, hogy 1920-1930 között kb. 2000-n vándoroltak el Csongrádról, és még így is 1930-1932-ben mintegy 1600 ínséges családfőt tartottak nyilván, ami családtagonként együtt több mint 5000 főt jelentett, a város 20 százalékát.

Az iskolakápolna építésének célja

A kubikosokból álló, elszegényedett réteget megfertőzte a szociáldemokrácia eszméje. Nem a népjólét, a társadalmi felemelkedés, hanem az ezzel járó ateizmus és egyházellenesség veszélyeztette az itt élő emberek többségét. Sürgető feladat volt tehát ennek megállítása, és „az eltévedt nyáj visszaterelése az ősi akolba”. A zárdaiskola szükségességét mutatja az a tény is, hogy 1923-ban az analfabétizmus Csongrád lakosságának 20 százalékát érintette. Fontos volt tehát a népoktatás célját szolgáló elemi iskola beindítása. Az iskola működésének hatása már az 1930-as években megmutatkozott.

A rendkívül magas analfabétizmust sikerült 12 %-ra csökkenteni. Ez a tény azért is jelentős, mert nemcsak a megyei de az országos átlagot is meghaladta.

Érdekessége ennek az, hogy míg az országos viszonylat szerint a belterületen, azaz a városunkban élő lakosság számított „műveltebbnek”, addig a mérések szerint Csongrádon ez pont fordítva jelentkezett. A külterületen, vagyis a tanyákon élő emberek többsége tudott írni-olvasni.

Az egyszerű, paraszt emberek 76 %-a /!/ ismerte a betűvetés tudományát. A város lakossága vallási tekintetben egységes volt.

97 %-a római katolikus, 1 %-a református, 1,5 %-a zsidó vallású volt. A külterületen élő emberek 99 %-a római katolikus.

A zárdaiskola története

A zárdához tartozó épületek rövid ismertetése

A gr. Károlyi Sándor Elemi Leánynevelő Intézet (ma Piroskavárosi Általános Iskola), a Bocskai és Bercsényi utcák által határolt területen, az itt található épületegyüttes egyik tagjaként helyezkedik el. Legkorábban az iskola készült el 1927-ben, majd a templom 1930-ban és végül 1936-ban a ferences kolostor.

A templom építése 1927 tavaszán, tehát a zárdával egyidőben kezdődött, és 1930. június 15.-én szentelte fel Hanauer Árpád István váci püspök.

Tervezői: Bauer Gyula és Schmitterer Ernő budapesti műépítészek.

Építészeti Stílusa „Róma-város Ókeresztény bazilika, a román stílus jellemvonásaival.”

1930 és 1936 között az óplébánia papjai végezték a liturgikus szolgálatot. 1936-ban önálló plébánia alapul, amelynek vezetésével a Szent Ferenc rend szerzeteseit bízták meg. A ferences kolostor építése 1936-ban történt. Az épület tervezője Csókási Ferenc főmérnök. Építészeti stílusa neoromán.

A kolostor létesítését Faragó Antalné sz. Bagi Ágnes parasztnábob gazdaasszony kezdeményezte. A patrónus halála után örökösei Lukacsovits Ernő és Faragó Ágnes megkezdte az építtetését.

Emléküket az épületben (ma plébánia) egy márványtábla örökíti meg. Az iskola, templom és a kolostor a Piroskaváros szíve volt.

A kultúra, művelődés és a lelki élet központja.

A plébánián működő könyvtár lehetővé tette az itt élő egyszerű munkás emberek művelődését. Ezen kívül a gyermekeknek játékokat (billenő hintát, labdát, ugráló kötelet) kölcsönöztek, amelyekkel az épület előtti téren tölthették szabadidejüket. Még ma is szeretettel emlékeznek vissza a barátokra, akik szívesen játszottak, fociztak együtt a diákokkal. A ferences atyák felnőttekből álló színjátszó csoportot hoztak létre. A darabokat a barátok rendezték, egyszerű színműveket, népszínműveket mutattak be. Így tették lehetővé, hogy a város szegény rétege is részt vehessen a kulturális szórakozásokban.

A város központjában volt ugyan egy színház terem, a Magyar Király (ma Művelődési Ház), de oda csak a tehetősebb emberek jártak.

A Kultúrához, a művelődéshez azonban minden embernek joga volt.

Az előadásokat a kolostorral szemben a Bercsényi Utcai Elemi Fiúiskola épületében (ma óvoda) tartották.

Ebben az épületben gyűltek össze a téli hétvégéken az emberek, s itt ismerkedhettek meg hazánk kiemelkedő irodalmi alkotásaival.

Ma az iskola és a kolostor épületében, az ősi falak között a Piroskavárosi Általános Iskola diákjai tanulnak. Az államosítás óta az épületeket többször átalakították (bővítették), hogy megfeleljen mai rendeltetésének.

A zárda építése és előzménye

A zárda és a templom keletkezéstörténetét nagyon nehéz szétválasztani, hiszen az építésük egy időben kezdődött, s így a kapott adományok, a rendezvényekből befolyt pénz és az igényelt kölcsönök mindkét épület javára történtek.

A kezdő tőkét, amelyből az építkezés elkezdődött gr. Károlyi Sándor adományozta. Csongrád 1722. december 20-a óta a Nagykárolyi család uradalma alá tartozott. A város történelme több, mint másfél évszázadon keresztül összeforrta a család történetével.

Károlyiak családfája:

Nagykárolyi
Szalai

gr. Károlyi Sándor 1669-1743
gr. Barkóczy Krisztina + 1724

I-----I

Ferenc 1705-1758
n. gr. Csáky Krisztina

Klára 1697-1749
f. gr. Haller Gábor

I

Antal 1732-1791
n. br. Harruckern Jozefa

I

József 1768-1803
n. br. Waldstein Wartenberg Erzsébet

I-----I-----I

Lajos

István 1797-1881

György 1802-1877

I

Alajos

n. gr. Dillion Georgina

gr. Zichy

I-----I

Ede 1821-1879
n. gr. Kornis Klarissze

I

Sándor 1831-1906
n. gr. Korniss Klarissze
(bátyja özvegye)

László 1859-1936
n. gr. Apponyi Franciska
ALAPÍTVÁNYÁTADÓ

ALAPÍTVÁNYTÉVŐK

Károlyi Sándor 1831-ben született.

1848-ban apja, gr. Károlyi István saját költségén felállított huszárezredében harcolt testvérével, Edével együtt.

1888-ban a Szent István Társulat elnöke, 1898-ban megalapította a Hangya Szövetkezetet, a kis parasztgazdák érdekében. Kitűnő gazda volt, az ő nevéhez fűződik a Magyar Gazdaszövetség létrehozása is.

1900-ban megkapta az Aranygyapjas Rendet.

Alapításai: Apácazárda Csongrádon, Hódmezővásárhelyen és Újpesten. Szociálislelkű és vallásos főúr volt.

1906-ban Nagykárolyi gr. Károlyi Sándor és neje Göncruszkai gr. Korniss Klarissze alapítványt tettek, amelyből Csongrádon egy apácák vezetése alatt álló leányiskolát kívántak létrehozni. Benne az ismeretek tantervszerű, kötelező anyagán kívül varrás, háztartási és mezőgazdasági ismereteket tanítsanak, és szegénysorsú elhagyottakat ápoljanak. Az intézetet ily módon leánynevelő és jótékonyági jelleggel ruházták fel. Az alapító házaspár kikötötte, hogy az intézet mindenkor római katolikus jellegű legyen, és ennek biztosítására állandó felügyelője a váci püspök lett.

Az iskola létrehozására az alapító azonnal 150 ezer korona névértékű Hangya részvényt ajándékozott, és kezelésére átadott a váci káptalannak. Erre a célra adományozta még a Csongrádon lévő serházat, amely három épületből és pincéből állt.

A serház a Szentesre vezető országút mentén helyezkedett el, az épületek együttes értéke 1924-ben 34.365.000 korona volt.

A nemes szándék végrehajtása halasztódott, közben az értékpapír elértéktelenedett, a serház épületének állaga rohamosan romlott, olyannyira, hogy már csak a tégláival szolgálta a megépítő piroskavárosi iskolát. 1923-ban Szedlacsek István csongrádi apátplébános időszerűnek és főleg, a már említett szociáldemokrácia eszméinek gyors terjedése miatt szükségsszerűnek tartotta a templom és az iskola építésének elkezdését. Nagy buzgósággal és rátermettséggel kézbe vette az ügyet.

Első lépésként, 1923. őszén megalakult a Piroskavárosi Zárda- és Templomépítő Bizottság, amelynek tagjai:

Tóth István Csongrád polgármestere	- világi elnök
Szedlacsek István cs-i plébános	- egyházi elnök
Hanauer Á. István váci m. püspök	- védnök
Schandl Károly fm. államtitkár, nemzetgyűlési képviselő	- védnök

Az államtitkár Úr egyidejűleg 1.000.000 koronát adományozott a szent célra. A serház értékesítésére egy három tagból álló bizottság alakult:

Szedlacsek István plébános
Tóth István polgármester
Barnay Gyula felgyői uradalmi tisztartó

Az eladással megbízott bizottság azonnal tárgyalásba kezdett a város képviselőtestületével. Egyezség született, amely szerint a város lebontja és a leendő építkezés helyére szállítatja a bontásból kikerülő építkezési anyagokat (téglat, fát, fedőcserepet), ad az építkezéshez három vagon (10 tonna) meszet, mindezt cserébe megkapja a serház telkének nagyobb részét a két nagy pincével tulajdonul.

Az alapítványtevők jogutódja, gr. Károlyi László 1925-ben átadta az alapítványt a zárda és a templom építésének céljára, bár aggodalmát kifejezte az akció sikerére vonatkozóan.

A nemes patrónus segítségképpen magára vállalta az épületek terveinek elkészíttetését, s a munkával megbízta Bauer Gyula és Schmitterer Ernő budapesti műépítészeket.

A tervezők a helyszín megtekintése után elkészítették a terveket és az előzetes költségvetést, amely szerint közel három milliárd koronába kerül az építkezés. A terv szerint az épület emeletes lesz, a földszinten a nővérek lakása cellarendszer szerint, az emeleten négy tanterem létesül egy testületi szobával.

Nagy gondot okozott a szükséges pénzüsszeg megszerzése. A gyűjtőbizottság nyomtatvánnyal fordult az egyes polgárok felé, meghatározván benne az összeget is, de ez nem járt sikerrel. A nehéz gazdasági helyzet miatt a nép nem tudott adakozni.

„1925 őszén Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ankétra hívta össze Budapestre a magyarországi szerzetesnők vezetőségét, az alföld tanyavilágának valláserkölcsei kultúrájának rendezésére.

A miniszter úr hajlandóságot mutatott a tanyai hitvallásos iskolák támogatására, amelyek szerzetesnők vezetése alatt állanak.”

Jó lehetőségnek látszott a csongrádi iskola ügyében is a támogatás igénylése. Igaz ugyan, hogy a mi esetünkben csak részben beszélhetünk tanyai iskoláról, de szociális szempontból ugyanolyan jelentőségű, hiszen a piroskavárosi lakosságot már teljesen megfertőzte az Istentől eltávolító eszme.

Dr. Tóth István, Szedlacsek István és Dr. Schandl Károly megkereste az ügyben Dr. Pogány Frigyes helyettes államtitkár urat, akire az új iskolák építésének ügye tartozott.

A helyettes Államtitkár Úr támogatásáról biztosította a bizottság tagjait, és miután személyesen lelátogatott Csongrádra, megállapodtak abban, hogy 800.000.000. korona visszatérítés nélküli, és 200.000.000 korona visszatérítendő, 6 %-os kamatozású kölcsönt biztosítanak. A kultusz miniszter rendelete azt is kimondta, hogy a szerzetes tanítók fizetésének 90 %-át segélyként a minisztérium, a maradék 10 %-ot a város folyósítsa.

A minisztérium a vallásalapból még 200.000.000. korona segélyt juttatott. Az iskola építése valóban közügy volt. Nemcsak a piroskavárosiak, de az egész város számára szükségessé vált, hogy a népiskola minél hamarabb felépüljön és megkezdődhessen az oktató-nevelő munka. Csongrád város képviselőtestülete ennek érdekében a lehetőségekhez mérten minden segítséget megadott.

1926. Július havában tartott városi tanácsülésen a képviselőtestület magára vállalta a kölcsön visszatérítését.

A terv, amely eddig oly távolinak tűnt, egyre közelebb került a megvalósításhoz. 1927 márciusában az Építőbizottság tagjai már az építkezés elkezdésének idejéről tanácskoztak. Kiírták a versenytárgyalást a munkálatok elvégzésére.

Az építés kivitelezésével Koncz Péter hódmezővásárhelyi kőművest bízták meg.

A munkálatokban a csongrádi vállalkozók is részt vettek:

Vincze János és Patai András kőművesek, Újszászi és Majláth műkövesek, Lajó Károly lakatos, Tatár István bádogos, Hatvani János, Patai József, Vincze István ácsok, Joannovics Ferenc asztalos, Lass Ignác üveges, Kiss János villanyszerelő, Siha József bádogos, Palásti, Ujszászi I., Konkoly D. iparitanulók.

1927. április első napjaiban megkezdődött az alapok kiásása.

Az építkezés, hála a szívvel-lélekkel dolgozó munkásoknak gyorsan haladt. Igyekeznii is kellett, hiszen a tervek szerint már ősszel megakarták kezdeni az intézetben a tanítást.

Azonban amilyen gyorsan haladt az építkezés, olyan gyorsan fogyott a pénz is. A magas költségek miatt az eredeti tervet módosítani kellett. A cellarendszer helyett közös szobákat építettek, ez tetemes megtakarítást eredményezett.

Azonban így is újabb kölcsönt kellett igényelni a minisztériumból. A kért 40.000 pengő helyett csak 16.000 pengőt folyósítottak. Ez is sokat lendített az ügyön. Időközben a még megmaradt serház telkét is sikerült értékesíteni, a „Hangya Szövetkezet megvásárolta 250 mázsa búzáért és a használatbavétel idejétől a kifizetéséig búzakamatot fizetett.” Szedlacek plébános úr többször is felhívta a lakosság figyelmét, hogy a lehetőségekhez mérten mindenki vegye ki a részét ebben a nemes feladatban.

Hangsúlyozta, hogy az államhatalom és a társadalom összefogására van szükség. „Nem csak szóval, de cselekedettel is legyünk katolikusok és magyarok!” Az államhatalom megtette amit tudott, a lakosság, akit a háború és a forradalom tönkre tett (ehhez járult még az 1927-es vörheny járvány) csak nehezen és nagy áldozatok árán tudott adakozni. A szegénység és a nyomor ellenére az emberek saját ügyüknek tekintették az elkezdett nemes célt. Az adományok, amelyek 1923 óta, tehát a terv gondolatának megfogadásától kezdve, gyülekeztek a templom és a zárdaiskola javára. Közel 80.000 pengővel hozzájárult Csongrád lakossága az építkezéshez.

Nagy gondot okozott a berendezési tárgyak megszerzése, hiszen ez sok pénzbe került.

Ezt a gondot Dr. Schandl Károlyné levette a plébános úr válláról, amikor kieszközölte, hogy a Dunaharaszti Faipari és Fakereskedelmi RT. több berendezési tárgyat ajándékozzon a zárda részére.

Ennek a következők voltak: 1db étkezőasztal, 1db kisebb asztal, 4 db ruhásszekrény, 4 db ágy, 4db éjjeli szekrény és 6 db szék.

A város lakossága között is gyűjtés indult, a gazdák tollas vánkásokat, dunyhákat, a kereskedők poharakat, tányérokat, evőeszközöket stb. adományoztak.

1927. december közepére elkészült az intézet.

A felszentelésre december 11.-én nővérek megérkezésének napján került sor.

A zárdaiskola, a nemes Patrónus emlékére és a város tiszteletteljes hálája jeléül, a Gr. Károlyi Sándor Római Katolikus Elemi Leány Iskola elnevezést kapta.

Az épület bemutatása

Nem egészen kilenc hónap alatt készült el a zárda épülete. Építészeti stílusa neoromán, hasonlóan a később épített templom és kolostor épületeihez, megvalósítva így a tér harmóniáját.

1928-ban történik az épület körülkerítése és kisebb melléképületek (kamra, konyha) építése. Az intézet templom felöli oldalán kőkerítés húzódott, itt egy kis kapun keresztül közlekedtek a diákok.

A zárdához tartozott egy kert is, amelyet a város testülete adományozott a nővéreknek. Bolgárkertészkedéssel foglalkoztak, megtermelték saját részükre a mindennapi táplálkozáshoz szükséges zöldségeket, gyümölcsöket. Kisebb állatokat (sertést, baromfit) is neveltek.

Az udvaron, egy kis házban lakott a Varga Dudás család, akik a gondnoki teendőket látták el (az épület külső rendben tartása, az udvar tisztántartása stb).

Az épület belsejének bemutatásában sajnos csak a visszaemlékezésekre tudunk hagyatkozni, ugyanis az alaprajz – több más irattal együtt – eltűnt(!)

Az általam készített épület bemutatás egy akkor 9-10 éves gyermek emlékképei alapján készült el. Természetesen nem tükrözi az eredetit, de talán segít nekünk abban, hogy jobban el tudjuk képzelni, hogyan nézhetett ki az iskola belseje az 1930-as évek elején.

Gondolatban próbáljuk meg végigjárni az épület belsejét.

A főbejárattól balra helyezkedett el a clausura, a nővérek lakrésze. Ezen az oldalon volt még egy fogadószoba, ahol a szülők bármikor értekezni tudtak a gyermeküket tanító nővérral.

Az apácák a tanításon kívül különórát adtak azon kis növendékek részére, akik hangszeren kívántak tanulni. Zongora, furulya és hegedű oktatás folyt. A zenetanítás részére nem volt külön terem, erre a célra a fogadó szobát használták. Ha átmegyünk a jobb oldali részbe, itt találjuk a tanári szobát és a gazdasági részt (ebédlő, konyha stb.). 1945/46-os tanév elején a szülők kérésére kis internátust nyitottak olyan gyermekek részére, akik távolabbi tanyákon éltek és nem tudták megoldani a mindennapos bejárást.

A kollégium is ebben az épületrészben helyezkedett el.

A főbejárattal szemben találjuk a lépcsőt, amely az emeletre vezet fel bennünket. Amint felérünk itt bal oldalt volt a kis harang, ami az órák kezdetét és végét jelezte.

Balról jobbra haladva először az I. osztály, majd mellette a II. osztály termeit találjuk. A lépcsővel szemben, a II. osztály tanterme mellett helyezkedett el a kápolna, majd a IV. és végül az V.-VI. osztály termei. Miután betekintést nyertünk az iskola belsejébe, most lássuk, hogyan nézett ki a tanterem, amelyben az 1930-as évek diákjai tanultak. Ennek bemutatása már könnyebb feladat már csak azért is, mert ez nem sokat változott az évek folyamán, mint ahogy maga az iskola feladata is ugyanaz volt a századelején és most.

A termék fontos követelménye, hogy világos, jól áttekinthető legyen a tanár és a diák számára egyaránt, és a legfontosabb, hogy az így kialakított környezet nevelő hatást váltson ki.

A berendezés megfelelt a kornak, sorpadok tintatartóval, emelt katedra, állványos tábla és egy szekrény a könyvek és a füzetek tárolására.

A falon képek voltak hazánk nagyjairól (Kossuth Lajosról, Petőfi Sándorról, Az egri vár ostromáról, Dobó kapitányról, stb.) és térkép Magyarországról, amelyek szemléltetés céljára szolgáltak.

Természetesen nem hiányzott a feszület sem, hiszen az iskola elsődleges célja az volt, hogy minden gyermek lelke Krisztus Országá legyen. A padlózat sűrű, fehér hajódeszkából állt, és ami a legfontosabb mindig tiszta volt. Pedig akkor még nem használtak „váltócipőt” a gyerekek, viszont a tisztaság megőrzése fontos nevelési feladatok közé tartozott. Az épületben két nagyobb terem volt, az egyik első, a másik az összevont ötödik-hatodik osztályé. Az utóbbi előadó teremként is szolgált. A szomszédos osztályteremből egy ajtó nyílt, amely közvetlenül egy színpadra vezetett. Itt tartották a színi előadásokat és az iskolai ünnepeket rossz idő esetén, mivel egyébként a nagyobb férőhely miatt az udvar szolgált a rendezvények megtartására.

A kápolna bemutatása

Az emeleten, a főbejárat felett helyezkedett el a kápolna, amely egy üresen hagyott tanteremben működött. Ezt Hanauer Á. István váci püspök az 5318/1927 számú rendeletében tette nyilvános kápolnává.

A templom felépítéséig a piroskaváriak vallási kultusz helye volt.

Hogy mennyire sürgető feladat volt a templom felépítése, azt mutatja az a tény is, hogy a kápolna felszentelése után mindennap megtelt, sőt ünnepnapokon még a folyosó is, imádkozni vágyó, Isten Igéjére szomjazó emberekkel. A templom felszentelése után a nővérek kultusz helye lett. Később, amikor a templomjavítás munkálatai folytak (1936 nyarán és őszén), átmenetileg a templomot helyettesítette. Sajnos korabeli fénykép és dokumentum nem maradt fenn a kápolna terméről. Most is, hasonlóan az iskola belsejének bemutatásához a visszaemlékezésekre tudunk hagyatkozni. Ezt nehezíti az a körülmény, hogy a nyilvános jelleg megszűnése után már csak a nővérek jártak a kápolnába imádkozni.

A gyermekek számára jutalom volt, amikor bemehettek és segíthettek a nővéreknek takarítani, vagy a virágokat megöntözni.

Az ajtó állandóan nyitva volt, mintha így is jelképezné a gyermekeket magához hívó Jézust: „engedjétek hozzám a kisdedeket”. A kápolna kis terméből az áhítat, a béke és a nyugalom érzése áradt. A berendezés nagyon egyszerű volt. Két négyszemélyes templomi pad és középen emelvényen a fából készült oltár. Rajta a Jézus Szent Testét őrző tabernákulum örökmécsessel, két oldalán egy-egy gyertyatartó. A fal zöldre volt festve.

A terem csak egy kép, az oltárkép díszítette, amely Lisieuxi Szent Terézt ábrázolta, akit 1925-ben avattak szentté.

A képet Tóth Ilona csongrádi festőművész készítette, és 1937-ben adományozta a zárda részére. A kápolna előtt elhaladva a tanulók minden alkalommal térdhajtással hódoltak a Megváltó Krisztus előtt. Kívül a kápolna terme felett helyezkedett el az iskola szellemét tükröző kereszt.

A zárdaiskola élete

A gr. Károlyi Sándor római katolikus Elemi Leányiskolában az Isteni Megváltó Leányai Kongregációja végezte az oktató-nevelő munkát.

A rendet Eppinger Erzsébet (szerzetesi nevén, Mária Alfonza) alapította 1849-ben Niederbronnban, egy elzászi kis városban. Magyarországra Simor János esztergomi érsek meghívására érkeztek az első nővérek.

1867. június 13-án kelt dekrétumában az Érsek Úr megbízta a főnöknőt a novíciátus felállításával.

Anyaházuk 1950-ig Sopronban volt.

Alfonza anya az Isteni Megváltó Leányai elé hivatásul tűzte:

- a szegény betegek ápolását;
- az elhagyott gyermekek gondozását és vallásos nevelését;
- a dolgozó leányok vallási továbbképzését.

A nővérek legfőbb törekvése ma is, hogy a szeretet cselekedetei által Istenhez vezessék az embereket.

1950-ben 1.200 körül volt a rend létszáma, ma már csak 260.

Az 1989-es év az újrakezdés lehetőségének éve volt számukra. A mai kornak is szüksége van a nővérek áldozatkész, lelkiismeretes munkájára az oktatás-nevelés, betegápolás és szegénygondozás terén.

Új néven (Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek), de régi lelkülettel működtetnek óvodákat, általános és középiskolai osztályokat, és a tartományuk központjában a budapesti Szent Anna Házban egyetemista leányok részére kollégiumot.

Oktató-nevelő munka

Az Isteni Megváltó Leányainak kijelölése az iskola vezetésére gr. Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter személyéhez kötődik. A miniszter úr 1920-ban Sopron város képviselője volt. Nagyra értékelte a szerzetesrend munkáját, főleg azért, mert nem zárkózott az iskola falai közé, hanem a népművelést is kötelességüknek érezték.

1923-ban a VKM 81.996 sz. rendeletével megjelent az öt évfolyamú tanító- és tanítónőképző intézet tanterve, 1925-ben pedig a Tanterv és Utasítás, mely a tanítóképzőben folyó tanulmányok középpontjába a pedagógiai tárgyakat helyezte. A nemzeti közművelődés terjesztését és emelését tűzte ki célul. Megvalósításának egyik legjelentősebb intézménye a népiskola volt, amely feladatait csakis művelt, a keresztény erkölcs és hazaszeretet eszméitől áthatott, lelkiismeretes tanítók közreműködésével oldhatta meg. A miniszter úr mindezen feltételeket a szerzetesrend munkájában látta megvalósulni. Szedlacsek István apátplébános úr ezért híja Csongrád város leányaihoz a kongregáció tagjait.

Az intézet az állami iskolák tanterve szerint tanított. A főcél, hogy céltudatos, következetes, lankadatlan munkával igyekezzenek a tanítók mélyen vallásos, önfeláldozó, hazaszerető, kitartóan dolgozó és szilárd jellemű embereket nevelni.

A következetes munka megvalósítására szolgált a tanmenet, amelyet előre el kellett készíteni és az igazgatónak átadni.

A sikeres oktató-nevelő munka a jó előkészület, amit a minden foglalkozásra elkészített óravázlat biztosított.

A következőkben szeretném bemutatni, hogy korcsoportonként milyen tantárgyak szerint folyt az oktató-nevelő munka.

I. osztály

Hit-és Erkölcsstan
Olvasás
Szépírás
Beszéd-és Értelemgyakorlat
Számтан
Éneklés
Testgyakorlás
Kézimunka

II. osztály

Hit – és Erkölcsstan
Olvasás
Írás (helyesírás)
Nyelvtan
Fogalmazás
Beszéd – és Értelemgyakorlat
Számтан
Rajzolás
Kézimunka
Éneklés
Testgyakorlás

III. osztály

Hit-és Erkölcstan
Olvasás
Írás (helyesírás)
Nyelvtan
Fogalmazás
Beszéd-és Értelemgyakorlat
Számтан
Gazdaságtan
Rajzolás
Kézimunka
Éneklés
Testgyakorlat
Természettan

IV. osztály

Hit-és Erkölcstan
Beszéd-és Értelemgyakorlat
Olvasás és Olvasmánytárgyalás
Írás
Fogalmazás
Helyesírás és nyelvi magyarázat
Számтан, Mértan
Földrajz
Természettan

Testgyakorlás
Gazdaság és Háztartástan
Rajzolás
Éneklés
Kézimunka

V.-VI. osztály

Hit- és Erkölcstan
Természettan, vegytan
Beszéd és Értelemgyakorlat
Olvasás és Olvasmánytárgyalás
Írás
Fogalmazás
Helyesírás és Nyelvimagyarázat
Számтан, Mértan
Földrajz
Természettan
Gazdaságtan és háztartástan
Rajzolás
Éneklés
Kézimunka
Testgyakorlás
Egészségtan
Alkotmánytan és Történelem
Polgári jogok és kötelességek

Minden tantárgyat a Qint – Drózdi féle módszertani vezérkönyv szerint tanítottak. A tankönyvek legfőbb követelménye volt, hogy könnyen érthetőek, mondatszerkezetük egyszerű, a stílusuk világos legyen. A képek, ábrázolások segítsék a tanulót az összefüggések megértésére. Az állami és az egyházi iskolák ellenőrzése a tankerületi igazgatósághoz tartozott. Ezen kívül az egyházi intézményeknek volt saját főtanfelügyelője is. Az ellenőrzéseket rendszeresen végezték.

1934 tavaszán Kiss Nándor szegedi királyi főtanfelügyelő, kormánytanácsos meglátogatta az iskolát. Minden osztályban hospitált. Az ellenőrzés során nagyra értékelte az itt folyó oktató-nevelő munkát. Anyagi támogatásával és az eredményesebb tanítás végett történelmi képek sorozatával segítette az intézet munkáját.

A nevelőtestület tagjai:

1927-ben:

M. Reginálda (főnöknő)
M. Apollónia
M. Petrósa

1930-ban:

M. Apollónia (főnöknő)
M. Gráta
M. Stylides
M. Irenella
M. Consilia

1935-ben:

M. Apollónia (főnöknő)
M. Stylides
M. Consilia
M. Iréne
M. Vigilanta

1945-ben:

M. Chrisológia (főnöknő)
M. Melitta
M. Cirina
M. Rogatilla
M. Elma

1947-ben:

M. Chrisológia (főnöknő)
M. Rogatilla
M. Theodóra
M. Deotilla
Ötvös Johanna (világi tanító)

Az iskola belső rendje

A tanítás reggel 8 órakor kezdődött. A diákok egy mellék bejáraton (a templom felőli kis kapun) juthattak az udvarba. Itt minden reggel egy ügyeletes (V.-VI. osztályos) tanuló ellenőrizte a cipők tisztaságát, s miután alaposan megtisztították (porrongy, seprű stb.) mehettek csak az épületbe.

Minden korcsoportnak saját tanterme volt, osztályonként ugyanaz a nővér tanított minden tantárgyat. Így felsőbb osztályba lépve, évenként kaptak új tanítót és új tantermet a tanulók.

Amíg a diákok az óra kezdését várták, egy felvigyázóval az élen (akit a legjobban tanuló gyerekek közül választottak ki) az egyszeregyet mondták vagy énekelték.

Miután a nővér megérkezett a reggeli imát elvégezték és kezdődött a tanítás. A számonkérés nem minden alkalommal, hanem csak negyedévente történt. Többször szóban így fejlesztve a gyermekek szókincsét és kifejezőképességét.

Írásbeli csak nyelvtanból és számtanból volt, ezt havonta el kellett végezni. Az osztályzatokat - amelyek bekerültek az értesítő könyvekbe- félévente kapták a tanulók.

Az évet a nagy záróvizsga zárta. Ez nyilvános volt, a tanító és az elnök személyén kívül a szülők is meggyőződhetek gyermekük tudásáról. A tanulók játékosan, egy kis előadáshoz hasonlítható módon adtak képet az elmúlt évben elsajátított ismeretükről.

Az elméleti tantárgyak (ének, vers, olvasás) egymás után, egymáshoz szorosan kapcsolódva, folyamatosan rugalmasan követték egymást.

A kézimunka és rajz értékelése egy kiállításon történt, amelyet tanárok, diákok és szülők egyaránt megtekinthettek.

A tornavizsga szintén színvonalas és ünnepélyes formát öltött.

Az iskola „egyenruhájában” (piros alapon fehér pettyes ruha, kis köténnyel) különféle tornagyakorlatokat mutattak be, tornaeszközökkel (labda, bot) és énekkel kísérvé:

„Bohóc király legszebb lánya én vagyok
.....nevettem egy jó nagyot.
Félre sipka, félre sapka,
A szél ide-oda csapta
Hipp-hopp, hipp-hopp,
A csongrádi kislány már csak így szokott”

Alapvetően szigorú nevelésben volt részük az intézetben tanuló gyerekeknek. A fegyelmezés a kornak megfelelően a pálca és a

megszégyenítés volt. A pálcá inkább csak figyelmeztetés végett szerepelt, csak rendkívüli esetben használhatták. Azért alkalmaztam a feltételes módot, mert akiket megkértem arra, hogy osszák meg velünk az iskolával kapcsolatos élményeiket, senki nem emlékszik, hogy használták volna.

A megszégyenítés már többször előfordult.

Ha valaki pl. csúnyán beszélt, vagy csúfolódott, egy piros papírból kivágott „nyelvet” kötöttek a szája elé, és végig kísérték az osztályokon. Nevetni, kinevetni nem lehetett, mégis rettenetesen elszégyellte magát és szinte biztos volt, hogy még egyszer nem ismétlődött meg az eset.

A leggyakrabban használt „fegyelmezési eszköz”, a dicséret volt.

A legkisebb tette miatt is (rendesen tartott füzet, ügyes rajz stb.) megdicsérték a tanulót, nemcsak az osztály és szülei, hanem más osztályban tanító nővér előtt is. Ezt a gyermeket egy olyan „büszkeség”, jó érzés töltötte el, hogy meggátolta abban, hogy ő rossz, vagyis más legyen, mint amilyennek bemutatták.

Az alsó tagozatnak, I.-IV. osztályig déli 12 óráig, a felső V.-VI. osztálynak délután egy óráig tartott a tanítás.

A napot imával zárták:

„Jézuskám, Jézuskám most hazamegyek,
Segíts, hogy otthon is mindig jó legyek,
A szívemet Tenéked itt hagyom
Szeress kérlek engemet nagyon-nagyon!”

Az oktatás délben véget ért, de a gyerekek nevelése nem. A nővérek fontosnak tartották a gyermekek szabadidejének céltudatos megszervezését is.

Délutáni foglalkozás keretében létrehozták a Szívgyárdát, mely a tanulók vallási nevelését segítette. A szervezethez való tartozás önkéntes volt. Működésük hetedik évében már 260, vagyis az intézetben tanulók 90 százaléka tagja volt a mozgalomnak.

Hetente egyszer jöttek össze. A foglalkozások alkalmával énekeltek, játszottak együtt(!), tehát a közösségi szellem kialakulását is segítette.

A gárdistáknak nem volt külön egyenruhájuk, viszont egy kis zászló mutatta a mozgalomhoz való tartozást. A zászló egyik oldalán fehér alapon piros színű kereszt, a másik felén szintén pirossal Jézus Szívének képe látszott.

Az indulójuk a következően hangzott:

Fegyverben a Szív gárdája
Kibontottuk már a zászlót
Induló zeng, Jézus Szíve
Jöjjön el a Te Országod!
Gárda minden katonája
Erős, harcos, bátor gyerek
Fegyvere a győzhetetlen, diadalmas
Szent Szeretet!

Jézus Szívének a képe
Lobogóján ragyog íme
A zászlónak túloldalán
Szűzanyának drága képe.
Leng a zászló, zeng az ének
Beharsogja a világot
Dicsértessék Jézus Szíve
Jöjjön el a Te Országod!

Iskolai ünnepségek, rendezvények

A nővérek kezdettől fogva kihasználták minden alkalmat rendezvények tartására, hogy a gyermekek örömét, a családoknak pedig egy nagy közösségbe való tartozás tudatát előmozdítsák. Az iskola életében természetesen egyformán helyet kaptak az állami és az egyházi ünnepek.

TANÉVNYITÓ (VENI SANCTE)

Szeptember elején szentmise keretében került megrendezésre.

OKTÓBER 6.

Visszatérően megemlékeztek az aradi vértanúkról.

KARÁCSONY

A gyermekek és a nővérek betlehemes játékkal és ajándékosztással köszöntötték a Szeretet Ünnepest.

A nővérek nagy gondot fordítottak arra, hogy a legszegényebb családok fája alatt is legyen ajándék. Erre kéregetés nélkül találtak jótévedőket a városból.

MÁRCIUS 15.

Minden évben megemlékeztek az 1848-as eseményekről.

ANYÁK NAPJA

Május első vasárnapján verssel és énekekkel, illetve színdarab előadásával köszöntötték az édesanyákat.

MADARAK ÉS FÁK NAPJA

Május közepén került megrendezésre. Ezen az ünnepen a gyerekek kirándultak a természetbe. Többnyire a Tisza parton található Györfösnek nevezett területen tartottak. Játékosan, verssel és énekekkel mutattak rá a fák és madarak, vagyis a természet hasznosságára és védelmére.

ELSŐÁLDÓZÁS

Az iskola legszebb és legnagyobb ünnepeinek egyike, amikor a gyermekek először fogadhatták szívükbe az Úr Jézust.

A szentmise után az intézet udvarán szerény reggeli (kakaó és kalács) várta az ünnepeltek.

A nagyobb diákok egy kis színdarab előadásával szórakoztatták az esemény résztvevőit.

Megemlíteném még a vasárnapi szentmise hallgatást is, hiszen a keresztény ember számára minden vasárnap ünnep.

A diák mise reggel 9 órakor kezdődött. Gyülekező a zárda udvarán volt, majd közösen mentek át a templomba.

A gyerekek azonban nem csak vasárnap és nagy ünnepeken, hanem hétköznap is minden reggel megjelentek a szentmisén, részt vettek a közös imaórákon, litániákon.

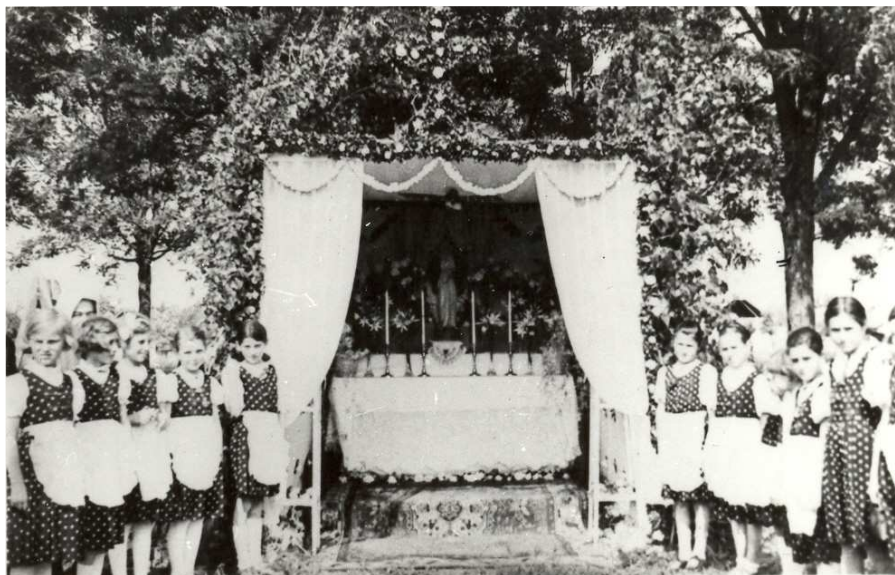
Elsőáldozók

Végzős diákok 1932-ben. Középen M. Stylides nővér látható

Madarak és fák napja 1937-ben, M. Consilia nővér vezetésével

Úrnapija 1939-ben. A Zárdisták az általuk feldíszített oltár előtt állnak.

1945-ben készült képen az akkor végzős diákok és M. Chrisológia nővér
A kép jól tükrözi a háború utáni nyomort, szegénységet

Befejezés

Az 1948-as év, az elválás miatt fájdalmas volt mind a gyermekek és szülei, mind a nővérek számára. Az országgyűlés 1948. június 16-án elfogadta az iskolák államosításáról szóló törvényt. Megszűnt a Gr. Károlyi Sándor Elemi Leányiskola, helyette Állami Általános Iskola lett. A nővérek 1949 decemberéig még maradhattak, ezután már a clausurájukat is elvették. Sorsuk, több ezer nővértársukkal együtt a hányódás és szenvedés lett. Sokukat internáló táborba hurcolták, akik túléltek a megaláztatást, kínzást később is nehezen találták meg helyüket.

Az iskola utolsó éveiben itt tanító nővér sorsát szeretném bemutatni, akinek élete általánosítható, hiszen egyik szerzetes sorsa sem volt könnyű a szétoszlatás után. Galambosi M. Rogatilla nővér 1983-ban saját írásában mondta el életének alakulását.

Először beteges bátyját gondozta, német, hegedű és hittan órák adásával tartotta fenn magát és testvérét. Később, egy hétszáz személy részére főző konyhán kapott munkát, mint konyhalány. Majd egy elfekvőben dolgozott éjszakás nővérként. Innen a MÁV kórházba ment, ahol megengedték, hogy elvégezzon egy betegápolói tanfolyamot. Tizenegy évig dolgozott, ápolta beteg embertársait majd csuklótörés miatt nyugdíjazták. Ekkor csekély nyugdíjához kiegészítésül munkát vállalt a Szépművészeti Múzeumban, mint teremőr. Hetvennégy évesen még szívesen őrizte az oltárképeket és más vallásos tárgyú festményeket. 1986-ban halt meg Budapesten. Az intézetben tanító többi nővér sorsáról nem sikerült anyagot találnom. Közülük már senki nem él, kortársaikkal együtt az örök életben vannak otthon.

Emlékük és munkájuk eredménye örökre megmarad, mert ma is szeretettel és hálával gondolnak rájuk volt kis növendékeik.

Összegzésként szeretném elmondani, hogy kutatásaim során sok örömben és sajnos sok szomorúságban volt részem. Szomorúságom oka az a kegyetlen pusztítás, rombolás volt, amellyel találkoztam. Az államosítás alkalmával megpróbálták kiirtani, megsemmisíteni mindent, ami addigi eltelt huszonegy évre vonatkozott. A fontos dokumentumokat (jegyzőkönyveket, anyagkönyveket) elégették. A kápolna oltárát összetörték, a homlokzatról a keresztet leverték. A történelem azonban most is, mint az évek folyamán többször, bebizonyította, hogy sok mindent el lehet pusztítani, el lehet venni az embertől, de az érzéseit, gondolatait, emlékeit soha.

Ezeknek az emlékeknek köszönhetően tudtam bemutatni, milyen volt az élet az intézetben, az ott tanulók, ma nyugdíjas korú emberek pedig már az életükkel bizonyították, hogy milyen indíttatást, élet utat kaptak ettől az iskolától.

Köszönet illeti meg azokat a kedves, segítőkész embereket, akik boldogan osztották meg velem élményeiket, emlékeiket. Tették ezt azért, hogy a jövő nemzedéke ismerje meg a múltat, hogy éljen vele és főképp, hogy tanuljon belőle.

***

Kiadja a Csongrád Szent József Plébánia Egyházközsége 250 példányban
Felelős kiadó: Janes Zoltán plébános

A kiadványt szerkesztette:

Fekete Imre

Pap Imre

Urbaniczki Edit

Közreműködött:

Bodorné Ternai Sára

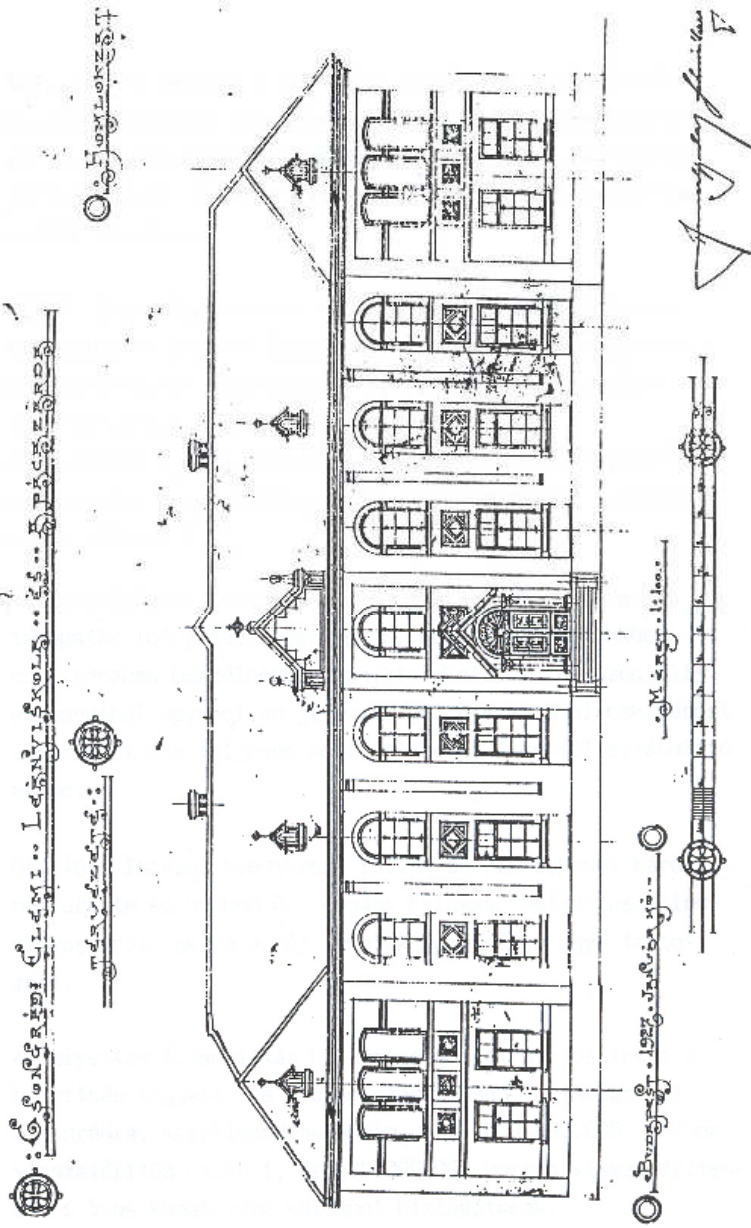
Faragó Béláné dr.

Felföldi Miklós

Révész József

Tyukász Imréné

2007. SzVSz Kft. Nyomda Szentes

Az iskola homlokzati tervrajza